

Van de vertaler .....

Om een gedeelte van onze kerkelijke achtergrond wat toegankelijker te maken voor degenen die het Engels onvoldoende machtig zijn, leek het me nuttig een korte biografie van John Wesley te vertalen, zoals die is opgenomen in zijn "Works", deel V, blz 1-47, zoals in 1872 uitgegeven door de "Methodist Book Room", Londen. Maar bovenal om iets te laten zien van zijn "op vreemde wijze verwarmde hart", dat zovelen tot heil is geweest. Gelukkig heeft de Heilige Geest ons niet zonder mensen gelaten die evenals Paulus konden zeggen: "Weest allen mijn navolgers, gelijk ik Christus navolg". Niet op kritiekloze of slaafse wijze, maar wel door God te danken voor wat Zijn genade in deze mensen verricht heeft en ons naar diezelfde genade uit te strekken, opdat wij herkend mogen worden als kinderen van onze Vader, en de mensen om ons God zullen loven.

In dit kader zouden gelukkig velen genoemd kunnen worden, binnen en buiten onze kerkelijke traditie, maar het leek me goed om te beginnen met degene die na Christus zelf het meest heeft bijgedragen aan het eigene van onze kerk, zonder hem daarmee op een hoger voetstuk te zetten dan het een mens betaamt. Maar ik hoop dat wij Christus mogen navolgen met hetzelfde vuur en dezelfde liefde voor God en mensen als hij dat deed.

Hans Deventer

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 1)

De voorouders van John Wesley waren non-conformisten. Zijn vader, Rev. Samuel Wesley, aanvaarde echter al vroeg in zijn leven de Anglicaanse kerkelijke structuur. Nadat hij een verdediging van de revolutie van 1688 geschreven had, na eerst vleiende aanbiedingen door de aanhangers van Jacobus II om de maatregelen van het hof te ondersteunen geweigerd te hebben, kreeg hij de predikantsplaats van Epworth in Lincolnshire aangeboden, waar enige jaren later die van Wroote in hetzelfde graafschap aan werd toegevoegd. Mw. Susanna Wesley, de moeder van John Wesley, was een dochter van Dr. Samuel Annesley, en had, zoals verwacht kon worden gegeven haar eminente vader, een zorgvuldige opvoeding genoten. Evenals haar echtgenoot verwierp zij het non-conformisme, en werd ze lid van de gevestigde kerk. De serieuze gewoonten die beiden meekregen vanuit hun opvoeding verlieten hen niet; - ze vreesden God en dienden Hem: Maar er was een duisternis op meerdere belangrijke punten van de evangelische godsdienst die over hun geesten lag tot aan het einde van hun leven. Dit was waarschijnlijk het gevolg van de vroege verandering in hun religieuze bindingen, en vanuit de bestudering van een groep godgeleerden van de Kerk van Engeland wier geschriften een zeer onvolkomen dan wel onjuiste kijk op de leer van rechtvaardiging door geloof en de dienst van de Heilige Geest toonden.

Mw. Wesley voedde haar eigen kinderen zelf op toen ze nog jong waren. Ze schijnt een bijzondere belangstelling voor John gehad te hebben, gevolg van zijn wonderbaarlijke redding toen de pastorie door brand verwoest werd. Ze vond dat deze gebeurtenis haar verplichtte "in het bijzonder zorgzaam te zijn voor de ziel van een kind waar God zo genadig voor gezorgd had". Het effect van deze bijzondere zorg van de kant van zijn moeder, onder de goddelijke zegen, bleek uit het feit dat hij op jonge leeftijd al zeer serieus was. In 1714, toen hij elf jaar oud was, werd hij naar de kostschool Charter-House gestuurd, "waar hij opgemerkt werd vanwege zijn ijver en voortgang in het leren". Zeventien jaar oud werd hij toegelaten tot het Christ Church College in Oxford, waar hij zijn studies met opmerkelijk succes voortzette. Op dat college bleek hij echter te zijn vervallen in een staat van religieuze zorgeloosheid, waaruit hij opgewekt werd toen hij op het punt stond geordineerd te worden als "deacon". De adviezen van zijn moeder in haar correspondentie met hem hadden op dit punt in zijn leven een heilzaam effect op zijn geest. Hij werd geordineerd tot "deacon" in september 1725; in de lente van 1726 werd hij gekozen tot lid van het Lincoln College; en men had een dusdanig hoge dunk van zijn talenten en literaire kennis, dat hij op 7 november van datzelfde jaar gekozen werd tot lector Grieks en examiner, hoewel hij toen nog maar nauwelijks 23 was. In februari 1727 haalde hij zijn "Master of Arts"-graad, en werd in het volgende jaar geordineerd tot priester. In augustus 1727 was hij hulppredikant bij zijn vader geworden, maar de rector van zijn College eiste dat hij in Oxford woonachtig zou zijn, en daarom keerde hij terug in Oxford in november 1729.

Vanaf dit moment werd het godsdienstige karakter van John duidelijk. Gedurende zijn afwezigheid uit Oxford vanwege zijn hulppredikantschap was het ook zijn broer Charles ernst geworden en nam hij samen met twee of drie studenten wekelijks deel aan het heilig avondmaal en volgden ze de studiemethoden zoals die door de universiteit werden voorgeschreven. Dit bezorgde hen de naam "Methodisten". John voegde zich bij dit door zijn broer gevormde groepje na zijn terugkeer in Oxford, en werd vanwege zijn karakter al spoedig de leider ervan. Hij schreef het volgende verslag over de oorspronkelijke leden:

"In november 1729 begonnen vier jonge mannen uit Oxford - dhr. John Wesley, lid van het Lincoln College, dhr. Charles Wesley, student van het Christ Church College, dhr. Morgan, niet-beurstudent van Christ Church en dhr. Kirkham, van Merton College - enige avonden per week samen door te brengen, voornamelijk met het lezen van het Griekse Testament. Het volgende jaar vroegen enigen van dhr. John Wesley's leerlingen of zij zich bij hen mochten voegen, en later een van dhr. Charles Wesley's leerlingen. Het was 1732 toen dhr. Ingham, van Queen's College, en dhr. Broughton, van Exeter, zich bij hen voegden. In april kwamen daar dhr. Clayton, van Brazen-Nose, met twee of drie van zijn leerlingen bij, en in 1735 dhr. Whitefield".

Het leven van John werd nu zeer gedisciplineerd en vroom. "Hij nam iedere week deel aan het avondmaal, nam zich in acht voor elke zonde, en begon zich te richten op en te bidden voor innerlijke heiliging". Hij en zijn metgezellen waren zeer bezorgd voor het welzijn van anderen. Ze bezochten de gevangenen in de gevangenis van Oxford, en spendeerden zo'n drie uur per week met het bezoeken van armen en zieken, over het algemeen daar waar de predikanten er geen bezwaar tegen hadden. In deze nieuwe koers werden ze gestimuleerd door zijn vader, wiens advies John vroeg over dit onderwerp, en zelfs zijn oudste broer Samuel gaf hem gelijklopende adviezen, ondanks diens zeer kerkse principes. Het werd in die tijd echter duidelijk dat John rechtvaardiging voor God zocht door te pogen tot volmaakte gehoorzaamheid aan de wet te komen. Bisschop Taylor en dhr. Law waren zijn gidsen op godsdienstig terrein, die, hoe mooi en correct ook het beeld was dat zij schetsten van praktische vroomheid, een zeer onvolkomen idee hadden van de weg waarop een zondaar verzoening kan krijgen met de God tegenover wie hij gezondigd heeft.

(Wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 2)

In april 1735 stierf Johns vader. Al enige tijd was hij op weg naar een verandering; in zijn ziekte had hij een helderder blik gekregen op het geloof, en in zijn laatste uren werd hij bemoedigd door de overstelpende vertroosting van de godsdienst. Het verminderen van zijn vaders gezondheid bleek een pijnlijke zaak voor John te worden. De eerbiedwaardige pastor, bezorgd om de geestelijke noden van zijn parochianen, en er op uit om het toekomstig welzijn van de familie te waarborgen, waar blijkbaar geen voldoende maatregelen voor genomen waren, drong er bij zijn zoon op aan zich te richten op de opvolging van zijn vader. De andere leden van de familie vielen hem hierin bij; maar zijn overtuiging dat hij beter in staat zou zijn om zijn persoonlijke vroomheid te cultiveren, en betere gelegenheid zou hebben zich nuttig te maken door in Oxford te blijven, was zo sterk dat hij zijn gevoelens terzijde schoof en zijn vaders verzoek afwees. Enige maanden na zijn vaders dood deed zich echter een situatie voor die een verandering teweeg bracht in zijn bedoeling om in Oxford te blijven. De beheerders van de nieuwe kolonie Georgia, die verlangend waren predikanten uit te zenden om zorg te dragen voor het geestelijk welzijn van de kolonisten, en ook om te pogen de Indianen tot bekering te brengen, richtten hun aandacht op Wesley en zijn vrienden in Oxford. Na rijp beraad, en na zijn vrienden om raad gevraagd te hebben, accepteerde John de aanbieding van de beheerders; en in zijn besluit Oxford te verlaten was hij even vastbesloten als in zijn eerdere beslissing om daar te blijven. Hij was ervan overtuigd dat hij in Georgia een nog groter terrein had om bruikbaar te zijn, en dat hij daar tot grotere ontberingen en moeilijkheden geroepen zou worden, die hij, naar de gebrekkige visie op de godsdienst die hij toen had, noodzakelijk achtte om tot volmaaktheid te komen. Zijn broer Charles besloot met hem mee te gaan, en werd geordineerd, en dhr. Ingham en dhr. Delamotte namen eveneens deel aan deze onderneming. Het belangrijkste punt van deze hele reis was het feit dat Wesley kennis maakte met een aantal leden van de Moravische Kerk die met hem op hetzelfde schip zaten, als kolonisten op weg naar dit nieuwe gebied. Op de heenreis begon Wesley Duits te leren, zodat hij in staat zou zijn met hen te spreken; en in hun diepe eenvoud, hun kalmte in tijden van gevaar, en hun bevrijding van de angst voor de dood kreeg hij een visie op de kracht van het geloof die zijn eigen ervaring hem tot op heden nog nimmer opgeleverd had.

Ze bereikten Georgia in februari 1736. Charles Wesley nam Frederica op zich, John Savannah, waar hij, aangezien zijn huis nog niet klaar was, onderdak vond bij de Duitsers, wier geest en gedrag steeds meer indruk op hem maakten. Charles Wesley werd na grote problemen in Frederica in juli van datzelfde jaar naar Engeland terug gestuurd, met de correspondentie van de gouverneur, dhr. Oglethorpe, voor de Beheerders en de Handelsraad bij zich. John Wesley ondervond in zijn bezoeken aan Frederica ook veel weerstand, maar kreeg een groeiende invloed in Savannah, tot aan de gebeurtenis die leidde tot zijn vertrek uit Georgia. Hij had kennis gemaakt met een beschaafde jongedame, de nicht van de vrouw van dhr. Causton, Hoofd Magistraat van Savannah; maar als gevolg van de protesten van dhr. Delamotte, die mej. Hopkeys vroomheid in twijfel trok, vroeg hij het advies van de oudsten van de Moravische Kerk. Zij overtuigden hem dat het niet juist was haar een huwelijksaanzoek te doen, maar het bleek dat hij grote moeite had met zijn gevoelens in het toegeven aan zijn plichtsgevoel. De dame in kwestie trouwde spoedig daarna met ene heer Williamson; haar vrienden hielden aan deze kwestie echter vijandige gevoelens tegenover Wesley over, die al snel de gelegenheid kregen om naar buiten te komen. Wesley hield zich strak aan de voorschriften van de Kerk van Engeland, en weigerde hen aan het Heilig Avondmaal toe te laten die hij onwaardig achtte, zonder aanzien des persoons. En enige tijd nadat mw. Williamson getrouwd was, ontwaarde hij dingen in haar gedrag die hij niet kon goedkeuren. Na vergeefs met haar daarover gesproken te hebben, weigerde hij haar de deelname aan het Avondmaal. Onmiddellijk brak de storm los. Hij werd juridisch aangeklaagd door dhr. Williamson wegens smaad ten opzichte van zijn vrouw, en de lokale machthebbers spanden dusdanig tegen hem samen, dat hij advies van zijn vrienden moest vragen over wat hij nu moest doen. Zij vonden dat hij niet langer geroepen was om in deze kolonie te blijven. Hij stemde hierin toe, en kort daarna vertrok hij naar Engeland.

Tijdens de reis naar huis overdacht Wesley ernstig zijn religieuze staat en ervaringen, en het verslag dat hij daarvan opschreef in zijn journaal bij die gelegenheid geeft een interessante inzicht in een oprechte geest die ernstig op zoek is naar de waarheid. Hij was al vroeg gewaarschuwd, zei hij, "tegen het teveel nadruk leggen op uiterlijke werken, zoals de katholieken dat doen". Daarna las hij enige Lutherse en Calvinistische schrijvers, die naar zijn oordeel in plaats daarvan het geloof teveel verheerlijkten. Toen nam hij zij toevlucht tot Engelse schrijvers als Beveridge, Taylor en Nelson, wiens zienswijzen hij meer in overeenstemming met de Schrift achtte. Vervolgens werd zijn aandacht gericht op de kerkvaders. Via hen ging hij naar de mystici, maar daar vond hij niet wat hij zocht. Hij zag al snel de gevaren van hun systeem, en verwierp hen als gidsen.

"En nu", vervolgde hij, "is het al meer dan twee jaar geleden sinds ik mijn geboorteland verliet om de Indianen in Georgia de aard van het christendom te leren, maar wat heb ik zelf geleerd in die tijd? Wel, (wat ik allerminst vermoed had), dat ik, die naar Amerika ging om anderen te bekeren, zelf nooit bekeerd was".

Dit was zijn conclusie met betrekking tot zijn geestelijke staat. In Oxford was hij ervan overtuigd geraakt dat hij de Schriftuurlijke norm voor een christen niet haalde, maar in Georgia, hoewel de Duitsers nog geen instrumenten geworden waren om het volledig de aard van het geloof te laten zien, had hij toch geleerd dat hij opnieuw tot de bodem moest gaan - dat hij bekering nodig had.

Wesley arriveerde in Londen op 3 februari 1738, en vier dagen later ontmoette hij Peter Böhler, voorganger van de Moravische Kerk. Door Gods voorzienigheid bleek die zevende februari 1738 een belangrijk punt in Wesley's leven te zijn, want de gesprekken met Peter Böhler die dag waren het middel om hem te overtuigen van de juiste zienswijze op de ware aard van het geloof. Het is duidelijk uit zijn verslag van zichzelf dat hij tevoren geloof in het algemeen zag als een principe van geloof in het evangelie, dat, door zijn pogingen tot zelfverloochening en volkomen gehoorzaamheid tot leven te brengen, hem door een vernieuwde staat van zijn hart tot acceptatie door en vrede met God zou brengen. Door dit gesprek met Böhler en de daaropvolgende werd hem zijn vergissing duidelijk gemaakt, en raakte hij volledig "overtuigd dat zijn geloof teveel gescheiden was geweest van een evangelische zienswijze op de beloften van een rechtvaardiging om niet, ofwel de vergeving van zonden door de verzoening en het middelaarschap van Christus alleen, wat de reden was geweest waarom hij vast gezeten had in een voortdurende slavernij en vrees". Een beroep op de Schrift bracht zijn voornaamste bezwaren tegen Böhlers verklaringen betreffende de bekering in een enkel moment tot zwijgen.

"Ik had", merkte hij op, "nog slechts één argument in deze zaak: Zo werkte God in de *eerste* tijd van het christendom; maar de tijden zijn veranderd, wat voor reden heb ik om te geloven dat Hij nu nog steeds op dezelfde manier werkt?"

Maar uit deze schuilplaats werd hij spoedig verdreven, want op zondag 23 april hoorde hij het getuigenis van meerdere levende getuigen dat God nu nog net zo verlost als in oude tijden. "Dit was het einde", zei hij, "van mijn discussiëren. Ik kon nog enkel uitroepen: Heer, kom mijn ongelooft te hulp!"

(Wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 3)

Direct daarna begon Wesley de geloofsleer die hem aldus onderwezen was te verkondigen, en hij en een aantal anderen vormden een religieus genootschap, dat samenkwam in Fetter-lane. De regels van dit genootschap werden gedrukt onder de titel van "Regels van een religieuze sociëteit, samenkomend in Fetter-lane; in gehoorzaamheid aan het gebod van God door Jacobus, en op advies van Peter Böhler. 1738". Maar hoewel Wesley en zijn vrienden aldus samenkwamen met de Moraviërs, bleven ze leden van de Kerk van Engeland.

Wesley dateert zijn bekering op 24 mei 1738. Gedurende die dag was hij bijzonder onder de indruk gekomen van bepaalde Schriftgedeelten die bij hem opkwamen, en

"die avond", zei hij, "ging ik zeer onwillig naar een sociëteit in Aldersgate Street, waar iemand voorlas uit Luthers "Voorwoord bij de brief aan de Romeinen". Om ongeveer kwart voor negen, toen hij de verandering beschreef die God werkt in het hart door het geloof in Christus, voelde ik mijn hart op vreemde wijze verwarmd worden. Ik ervaarde dat ik in Christus vertrouwd, Christus alleen, voor mijn redding, en mij werd de zekerheid gegeven dat Hij *mijn* zonden weggenomen had, zelfs de *mijne*, en dat Hij *mij* gered had van de wet van zonde en dood".

Charles Wesley werd eveneens deelgenoot van dezelfde genade. Peter Böhler had hem in Oxford opgezocht tijdens zijn ziekte; maar het was het lezen van Halyburtons Leven enige tijd later, dat hem overtuigde van de behoefte aan een geloof dat "vrede en vreugde in de Heilige Geest" brengt. Het commentaar van Luther op de Galatenbrief verdiepte zijn overtuigingen, en vermeerderde zijn oprechtheid in het zoeken naar verlossing, tot hij ten leste op Pinksteren, 21 mei, drie dagen voor zijn broer John vrede vond, in staat gesteld werd, terwijl hij een aantal bemoedigende Schriftgedeelten las, Christus voor zich te zien als verzoening voor zijn zonden, door het geloof in Zijn bloed; en hij ontving de vrede en de rust in God die hij zo vurig gezocht had.

Toen John in Georgia was het hij het plan opgevat om na zijn terugkeer in Europa Duitsland te bezoeken, en direct na zijn bekering besloot hij daaraan uitvoering te geven, met als doel zijn geloof te bevestigen.

"Ik hoopte", zei hij, "dat de gesprekken met deze heilige mannen die zelf levende getuigen waren van de volle kracht van het geloof, en toch in staat waren hen te verdragen die zwak zijn, een middel zouden zijn, onder God, om mijn ziel dusdanig te bevestigen, dat ik voort zou mogen gaan van geloof tot geloof, en 'van kracht tot kracht'."

Op deze reis maakte hij kennis van vele vrome voorgangers in Holland en Duitsland. In Marinborn had hij nuttige gesprekken met Graaf Zinzendorf en andere broeders van de Moravische nederzetting. Hij bracht twee weken door in Hernhuth, sprekende met de oudsten, en gang van zaken in die kerk bestuderend. Met wat aanpassingen zou hij een gedeelte daarvan introduceren bij zijn eigen sociëteiten. Na het doel van zijn bezoek bereikt te hebben, keerde hij terug naar Engeland. Hij bereikte Londen op zaterdagavond, 16 september 1738, en de volgende dag, de zondag, zei hij:

"Ik begon in mijn eigen land de vreugdevolle boodschap van verlossing te verkondigen, door drie maal te preken, en daarna de heilige Schrift uit te leggen aan een groot gezelschap in de Minorities. 's Maandags verheugde ik mij erin samen te komen met onze kleine sociëteit, die nu bestond uit tweeëndertig personen. De volgende dag ging ik naar de veroordeelde misdadigers in Newgate, en bood hen verlossing om niet aan. 's Avonds ging ik naar een sociëteit in Bear-yard, en preekte tot bekering en vergeving van zonden. De volgende avond sprak ik de waarheid in liefde tot een sociëteit in Aldersgate-street".

Wesleys carrière van buitengewone bruikbaarheid begon nu volledig. Gevuld met bewogenheid voor zijn medemens, die wandelden in de duisternis en de ellende van de zonde, verkondigde hij hen de weg tot verlossing die hij zelf had gevonden. En er was verschrikkelijk veel behoefte aan de uiterste inspanningen van hemzelf en de kleine groep waarmee hij verbonden was. Het religieuze en morele niveau van de natie was in die tijd buitengewoon laag. De burgeroorlogen hadden een verderfelijke invloed gehad op de godsdienst, maar het snelle verval van religieus inzicht en religieuze invloed, vanaf de tijd van de Stuarts tot aan Wesley's dagen, heeft wellicht zijn gelijke niet in de geschiedenis van enige christelijke natie. In de gevestigde kerk neigde de leer die verkondigd werd naar het Pelagianisme; in veel situaties waren de geestelijken onwetend en immoreel, en de grote massa van het volk was diep gezonken in zedeloosheid. Ook de stand van zaken onder de onafhankelijke kerken was bedroevend. De Presbyterianen gingen voort op hun weg naar beneden van Arianisme tot Socinianisme; en de leer van Calvijn was, onder hen die die overtuiging nog hadden, maar al te vaak gedegeneerd tot antinomianisme. Zo was de stand van zaken in religieus en moreel opzicht toen Wesley zijn wedloop begon.

In die tijd had Wesley nog geen duidelijk plan gevormd als richtlijn voor zijn handelen, maar hij ging in op de gelegenheden die hem door de voorzienigheid geboden werden. Waar hij ook werd uitgenodigd preekte hij de in onbruik geraakte leer van behoud door genade, door het geloof. In Londen volgden grote massa's mensen hem, maar de geestelijken hadden in het algemeen bezwaar tegen zijn uiteenzetting van de leer, en het duurde niet lang of de

meeste Londense kerken werden voor hem gesloten. Velen hadden echter het woord gehoord, en de resultaten van zijn bediening waren te zien in de grote aantallen mensen die ernst maakten met hun geloof. In een brief aan de kerk te Hernhuth van 13 oktober 1738 vertelde Wesley dat er toen acht groepen mannen waren, tezamen 56 personen, die allen enkel hun verlossing zochten door het bloed van Christus; en dat daarboven er nog twee groepjes vrouwen waren, tezamen acht personen; en dat er vele anderen waren die wachtten op instructie.

In december van datzelfde jaar kwam George Whitefield terug uit Amerika, en hij en Wesley overlegden wat te doen. In de lente van het volgende jaar ging Wesley naar Bristol. Eerst gaf hij schriftuitleg aan een kleine sociëteit in Nicholas-street, maar de volgende dag overwon hij zijn bezwaren en volgde hij Whitefields voorbeeld door in de open lucht te prediken, op een hoogte buiten de stad, voor ongeveer drieduizend mensen. Over deze praktijk, die in eerste instantie zo sterk inging tegen zijn gevoel van netheid en orde, schreef hij in zijn journaal:

"Ik heb sedertdien reden genoeg gezien om de wijze voorzienigheid Gods hierin te waarderen, die op deze wijze een weg geopend heeft om tienduizenden die nooit een kerk bezocht hadden of dat zouden doen het woord te laten horen dat al snel de kracht Gods tot behoud bleek te zijn".

Rond die tijd ontstond er in de Fetter-lane sociëteit discussie over lekenprediking, en Charles Wesley, bij afwezigheid van zijn broer, verklaarde zich een fel tegenstander te zijn. Terwijl zijn broer nog steeds in Bristol was, had hij ook een pijnlijk onderhoud met de aartsbisschop van Canterbury, die bezwaar had tegen het ongeregelde van zijn daden, en zinspeelde op excommunicatie. Dit gesprek bracht hem enorm in verlegenheid, waarop Whitefield, die dat aanzag, hem aanspoorde de eerstvolgende zondag in het open veld te prediken, en zichzelf daardoor de weg terug welhaast af te snijden. Hij volgde zijn advies op, en preekte op 24 juni voor bijna duizend mensen in Moorfields. In Oxford kreeg hij van het hoofd van de faculteit de wind van voren over dit preken in de open lucht; maar bij zijn terugkomst in Londen hervatte hij deze praktijk in Moorfields en in Kennington-Common; en velen werden opgewekt tot een ernstig zoeken naar God. Tijdens een bepaalde gelegenheid werd berekend dat er tienduizend mensen verzameld waren om naar hem te luisteren.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 4)

John Wesley bezocht Londen in de zomer van 1739, maar keerde al snel terug naar Bristol. Het werk van de twee broers en George Whitefield bleek bijzonder succesvol in de omgeving van Kingswood. De slechtheid van de mijnwerkers was spreekwoordelijk, maar velen van hen werden werkelijk voorbeeldig in hun vroomheid. Het aantal van hen die onder de reddende invloed van het evangelie kwam was zo groot dat de geestelijken van Bristol hen weigerden te ontvangen aan het Heilig Avondmaal, aangezien ze geen zin hadden in zoveel extra werk. Het zegenrijke effect van de bediening van Wesley en zijn mede-arbeiders onder de mijnwerkers in die omgeving bleek heel duidelijk toen het jaar daarop er een rel ontstond. De mijnwerkers waren gaan protesteren wegens de schaarste en de hoge prijs van het brood, en marcheerden naar Bristol. Ze dwongen vele Methodisten mijnwerkers om met hen mee te gaan, maar die hadden zo'n invloed op de rest, dat men zich onthield van enig geweld; en allen keerden naar hun woningen terug zonder enig vergrijp gepleegd te hebben.

Op dat moment was Wesley in Bath, en zijn prediking daar werd onderbroken door de bekende Beau Nash. Daarop keerde hij terug naar Londen, en preekte voor grote massa's mensen in Moorfields, Kennington-Common en op andere plaatsen; en velen ontwaakten en realiseerden zich hun zonden. In oktober accepteerde hij een uitnodiging om Wales te bezoeken, waar hij, omdat de kerken voor hem gesloten bleven, preekte in huizen en in de open lucht, vaak onder strenge vorst, en hij dankbaar werd ontvangen door de mensen, die in het algemeen, zoals hij hen zelf karakteriseerde, "waarlijk rijp waren voor het evangelie".

In deze periode verwoordde Wesley zijn dogmatische inzichten wellicht even duidelijk als in enige latere periode. Aan een vrome geestelijke, die wilde weten op welke punten hij verschilde van de Kerk van Engeland, antwoordde hij dat hij naar zijn beste weten op geen enkel punt verschilde; de leerstellingen van de Kerk van Engeland waren de leerstellingen die hij verkondigde. Daarop verklaarde hij zijn visie op een aantal essentiële dogma's, toonde aan dat de geestelijken die het met hem op deze punten niet eens waren, het dan ook niet met de Kerk van Engeland eens waren.

Omdat er discussies ontstaan waren tussen de Methodisten en de Moraviërs, die nog steeds in één sociëteit in Fetterlane bijeenkwamen, keerde Wesley naar Londen terug. Hij verklaarde geen gezag te hebben over deze sociëteit, en aangezien er allerlei nieuwe leringen van mystieke aard door diverse leraren binnengebracht werden, die hij gevaarlijk achtte, trok hij zich terug, na verscheidene vruchteloze pogingen ondernomen te hebben om de zaak recht te zetten. In juli 1740 scheidde hij zich af van de sociëteit, na een brief voorgelezen te hebben waarin hij zijn zienswijze uitlegde. Zij die met hem mee gingen kwamen samen in de Foundry, bij Moorfields, die hij tevoren overgenomen had. In totaal ging het om tweeëntwintig mensen. Ten opzichte van de Moravische kerk als geheel handhaafde Wesley een onverminderde genegenheid, maar hij is er nooit lid van geweest. Hij onderhield enkel een soort broederschap met hen die in Londen waren, en zijn afnemende contact was een kwestie van voorzichtigheid en het bewaren van vrede. De fouten die in die tijd onder de Moraviërs in Londen waren binnengeslopen waren een verfijnd soort antinomiansme en mystieke denkbeelden in de vorm van het stoppen met het gebruik van de genademiddelen en het in stilte wachten op geloof; en deze fouten werden later door hen verspreid in de Methodistische sociëteiten in Yorkshire, Derbyshire en elders.

De "Methodist Society", als naam voor degenen die tot op deze dag John Wesley erkennen als hun stichter onder God, werd formeel gesproken opgericht in 1739, in de kapel in Moorfields waar hij regelmatig preekte, en waar, door de zegen van God op zijn en Charles' werk, de sociëteit snel groeide. Voor deze en de sociëteiten in Bristol, Kingswood en elders stelde hij in 1743 een stel regels op die tot op de huidige dag [1832, vert] van kracht zijn. Evenals nu was de gehoorzaamheid aan die regels de voorwaarde voor lidmaatschap. Het is voldoende op te merken dat deze regels volledig betrekking hebben op de moraal, op liefdewerken en op het onderhouden van Gods geboden. Ieder evangelisch kerklid of lid van een niet tot de Anglicaanse Kerk behorend kerkgenootschap konden lid zijn van de sociëteit, mits zij hun leerstellige en disciplinaire inzichten in vrede bewaarden. Het enige doel van deze vereniging was om de leden te helpen "hun roeping en uitverkiezing te bevestigen" door de godsdienst van het hart en een heilige overeenstemming met de wetten van Christus te stimuleren. Deze regels waren ondertekend door John en Charles Wesley.

De moeder van John ging nu luisteren naar Johns prediking. Ze was nogal bevooroordeeld tegenover haar zonen vanwege de verhalen over hun "fouten" en "buitensporigheden", maar raakte ervan overtuigd toen ze hen hoorde, dat ze "overeenkomstig het woord Gods" spraken. De abnormale wijze waarop regelmatig sommige mensen aangedaan raakten onder Wesleys prediking zowel als die van zijn mede-arbeiders veroorzaakte veel discussie, en gaf velen aanstoot. Sommigen begonnen te trillen, onder een pijnlijke overtuiging van zonden; anderen zonken neer onder luid geschreeuw; en nog anderen raakten in een soort doodstrijd. In sommige gevallen, als er voor hen gebeden werd, stonden ze op en getuigden dat ze "verlossing hadden door het bloed van Christus, namelijk de vergeving van zonden, overeenkomstig de rijkdom zijner genade". Samuel Wesley, [een oudere broer van John, vert] die de moge-

lijkheid ontkende dat men kon weten dat zijn zonden vergeven waren, besprak dit alles in zijn correspondentie met John in een sarcastische sfeer, en viel in het bijzonder die verzekerdheid aan. In zijn antwoorden hecht John totaal geen waarde aan die uitwendige verschijnselen, maar betoogt hij dat hij wel geloof moet hechten aan het door zovelen gegeven getuigenis van een innerlijke verandering nadat ze zo duidelijk uiterlijk geraakt waren, omdat dat getuigenis werd bevestigd door hun daaropvolgende wandel en gezindheid. Over het punt van verzekerdheid brachten beiden hun scherpste logica naar voren; maar het resultaat schijnt over het geheel genomen leerzaam voor de oudere broer te zijn geweest, aangezien zijn brieven tegen het einde van de correspondentie steeds zachter werden. Samuel Wesley overleed in november daaropvolgend.

Rond die tijd ontstond er een verschil van mening tussen Wesley en Whitefield. Wesley, die bezorgd was over de sterke neiging van de Calvinistische dogma's om te ontaarden in antinomianisme, publiceerde een preek tegen de absolute voorbestemming, waar Whitefield, die daar juist enige tijd tevoren van overtuigd geraakt was, zich aan ergerde. Als gevolg daarvan en enige andere punten ontstond er een controverse tussen hen, die uitmondde in een tijdelijke vervreemding. Hierdoor werkten ze vanaf die tijd afzonderlijk en hielden ze hun sociëteiten in Londen, Kingswood en op andere plaatsen duidelijk gescheiden. Na verloop van tijd vond er echter weer een verzoening plaats, zodat zij weer preekten in elkaars kapellen, en Wesley preekte bij de begrafenis van Whitefield [in 1770, vert] in de kapel in Tottenham-court-road, en ook in de Tabernakel in Moorfields.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 5)

Diverse predikers, die niet geordineerd waren, werden nu door Wesley gebruikt om te helpen in het groeiende werk, waarvan de bediening van het woord van God al boven de vermogens van de beide broers uitgegroeid was. Charles was hier vanaf het begin tegen geweest, maar voor John was het verkondigen van het evangelie de eerste zorg, en de kerkorde de tweede, maar dan ook alleen daaraan ondergeschikt. Voor Charles was dat vaak andersom. John moest in 1741 zijn broer waarschuwen om zich niet bij de Moraviërs te voegen zoals dhr. Gambold dat gedaan had, waartoe hij in die tijd geneigd was, en hij voegde daaraan toe: "Ik vraag me af of broeder Maxfield geen schriftuitleg zou mogen doen in Greyhound-lane; ik kan niet meer zonder hem. Onze geestelijken zijn net zo gegroeid als de lekenpredikers". De prediking van dhr. Maxfield werd sterk ondersteund door gravin Huntingdon, maar John was totaal niet van plan een sekte te stichten, en had hem daarom slechts toegestaan in zijn afwezigheid met de sociëteit te bidden en voor zover nodig van advies te dienen. Toen hij toch begon te preken, haastte Wesley zich terug om hem het zwijgen op te leggen. Maar daarover sprak zijn moeder hem aan:

"John, je weet hoe ik hierover denk. Je kunt niet van me verwachten dat ik snel achter dit soort dingen zal staan. Maar wees voorzichtig met wat je doet met deze jongeman, want hij is zeker net zozeer door God geroepen tot de verkondiging als jij dat bent. Beoordeel het resultaat van zijn prediking, en ga zelf ook eens luisteren".

Hij nam het advies aan, en kon hem niet langer verbieden.

Zijn verdediging van zichzelf op dit punt mag onweerlegbaar genoemd worden, en kwam voort uit de teleurgestelde hoop die hij ooit gehad had dat de plaatselijke geestelijken zich zouden ontfemen over hen die zich op verschillende plaatsen door zijn bediening en die van zijn mede-arbeiders tot God gewend hadden.

"Het heeft God behaagd," zei Wesley, "door twee of drie predikanten van de Kerk van Engeland vele zondaren tot bekering te roepen die zich, op verschillende terreinen, onomstotelijk afgekeerd hebben van een wandel in zonde naar een wandel in heiliging.

De predikanten van de plaatsen waar dat gebeurde zouden deze predikanten met open armen ontvangen moeten hebben, en de mensen die nog maar net begonnen waren God te dienen in hun bijzondere zorg hebben opgenomen, over hen wakend in liefde, opdat zij niet terug zouden vallen in de valstrikken van de duivel.

In plaats daarvan sprak het grootste gedeelte over deze predikanten alsof de duivel en niet God hen gezonden had. Sommigen weerden hen van de tafel van de Heer, anderen zetten de mensen tegen hen op door hen zelfs in hun prediking af te schilderen als mannen die niet behoorden te leven; paapsen, kettters, verraders, samenzweerdens tegen hun koning en vaderland.

En hoe zorgden ze voor de bekeerde zondaren? Zoals een luipaard voor zijn prooi. Sommigen verdreven ze van de tafel van de Heer, die ze tevoren niet eens hadden willen naderen. Ze preekten alle soorten van kwaad over hen, hen openlijk vervloekend in de naam van de Heer. Ze maakten velen werkeloos en spoorden anderen aan dat ook te doen, en kwelden hen op velerlei wijze.

Het gevolg was dat sommigen uitgeput raakten en terugkeerden naar hun braaksel, en deze goede herders verheugden zich daarover, en poogden anderen tot wankelen te brengen door hun voorbeeld.

Wanneer de predikanten, door wie God hen tevoren geholpen had, weer in die plaatsen kwamen, moest het grootste gedeelte van het werk opnieuw gedaan worden, zo dat al mogelijk was, want de teruggevallen waren vaak zo verhard in hun zonden, dat er geen indruk op hen gemaakt kon worden. Wat konden ze doen in zulk een extreme situatie, waar zo vele zielen op het spel stonden?

Geen geestelijke wilde hun helpen. Het enige dat overbleef was om op zoek te gaan naar iemand onder hen die oprecht van hart was en een helder inzicht had in de dingen Gods, en hem te vragen degenen die achterbleven zo vaak als mogelijk te ontmoeten om hen te bevestigen in de wegen Gods, voor zover hij daartoe in staat was, door hen voor te lezen, of door gebed, of door vermaning".

Deze verklaring mag inderdaad worden beschouwd als de sleutel tot alles wat, met betrekking tot de kerkorde, als ongewoon mag worden beschouwd in Wesley's verdere werk. God had zijn bediening vele vruchten gegeven op vele plaatsen, maar tijdens zijn afwezigheid waren de mensen "als schapen zonder herder", of beter gezegd, ze werden vervolgd door hun natuurlijke herders, de geestelijken. Zodoende hield hij slechts twee mogelijkheden over: ofwel hen zonder godsdienstige zorg achter te laten, ofwel er zelf voor te zorgen. Hij was zo verstandig de laatste mogelijkheid te kiezen, maar, trouw aan zijn eigen principes, en zelfs vooroordelen, ging hij daarin niet verder dan strikt noodzakelijk: de tijd waarop bijeengekomen werd mocht niet samenvallen met die van de gevestigde kerk, en de leden werden aangemoedigd om in hun plaatselijke gemeente het avondmaal te ontvangen. Op deze wijze werd een religieuze sociëteit opgericht binnen de nationale kerk, met deze afwijking dat betreffende haar interne aangelegenheden als sociëteit ze onafhankelijk was van het kerkelijk gezag. Deze afwijking was in *principe* even groot op het moment dat de eerste stap genomen werd als op enig moment in de toekomst. Het was een vorm van praktische en gedeeltelijke afscheiding, hoewel geen theoretische afscheiding; maar het kwam voort uit een morele noodzaak, en bestond gedurende een aantal jaren zodanig dat als de geestelijken genegen waren geweest om mee te werken aan deze duidelijke opwekking en verspreiding van de ware godsdienst, en de hoofden van de kerk rondreizende werkers onder haar predikanten hadden willen sanctioneren, evenals private godsdienstige bijeenkomsten onder het serieuze gedeelte van het mensen tot wederzijdse opbouw, dan was het grootste gedeelte van de Methodisten in hechte gemeenschap met de Kerk van Engeland gebleven.

We zullen deze apostolische mensen nu moeten volgen in nog uitgebreidere werkgebieden, en in nog grotere strijd. Ze hadden al vele aanvallen in de pers verdragen, en een aantal fronsingen van de kerkelijke autoriteiten. Ze waren zo hier en daar al gehoond door het gepeupel, zowel in Engeland als in Wales. Maar in Londen deden zich nu wat relletjes voor met een gewelddadig karakter op de plaatsen waar ze bijeenkwamen. In het licht hiervan is de volgende anekdote eigenaardig, aangezien het laat zien dat Wesley's ijver werd gewaardeerd onder de hooggeplaatsten: "Op de laatste dag van 1742 bezocht Sir John Ganson John Wesley en zei: 'Meneer, u hoeft dit relschoppende gepeupel niet toe te laten u te molesteren, zoals ze al zo lang gedaan hebben. Ik en al de andere magistraten in Middlesex hebben opdracht gekregen u recht te verschaffen wanneer u een beroep op ons doet.' Twee of drie weken later deden ze inderdaad een beroep op de magistraat. Er werd recht gesproken, hoewel niet al te streng, maar vanaf dat moment hadden de Methodisten rust in Londen.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 6)

In de organisatie van het Methodisme is de verdeling van een sociëteit in verschillende klassen belangrijk. Iedere klas wordt onder een vroom en ervaren leider geplaatst, die de anderen eens per week ontmoet om met hen te bidden en te informeren naar hun godsdienstige staat, en om hen te vermanen en raad te geven. Het begin van deze klassen was echter louter toeval. De kapel in Bristol had schulden gekregen, en men was overeengekomen dat ieder lid van de sociëteit een penny per week zou bijdragen om de schuld te verminderen. De sociëteit van Bristol werd daartoe in klassen verdeeld, en uit praktische overwegingen werd één persoon aangesteld om wekelijks het geld in zijn klas op te halen, en te voldoen aan de beheerders. Het voordeel van dit systeem, wanneer het aangewend werd voor een hoger doel, werd de praktisch ingestelde Wesley ineens duidelijk. Hij nodigde daarom een aantal "oprechte en verstandige mannen" uit om met hem samen te komen; en de sociëteit van Londen werd op dezelfde wijze als in Bristol in klassen verdeeld, en geplaatst onder de geestelijke zorg van deze beproefde en ervaren personen. In eerste instantie bezochten ze iedere week elk lid thuis, maar na verloop van tijd bleek het praktischer iedereen wekelijks bij elkaar te brengen, en dit systeem werd daarna gevolgd. Deze bijeenkomsten zijn niet, zoals sommigen veronderstelden, ondervragend, maar ze blijven beperkt tot een delen van de godsdienstige ervaring en het geven van vriendelijke en vrome adviezen. Op die manier leert men elkaar kennen, wordt de leider de vriend en adviseur van allen, en wordt onder de leden, door zo vaak met en voor elkaar te bidden, de ware "gemeenschap der gelovigen" gestimuleerd. En zo wordt ook gelegenheid geboden om te voorzien in de noden van de arme leden en hun situatie te verlichten, en voor het bezoeken van de zieken, aangezien het de plicht is van de leider de leden iedere week te bezoeken, tijdens de bijeenkomst dan wel, als ze afwezig waren, thuis. Ten aanzien van deze instelling merkt Wesley op:

"Na enig overdenken kon ik niet anders dan opmerken dat dit hetgeen was dat er al vanaf het begin van het christendom was. In de oude tijden brachten zij die God geroepen had "het evangelie aan de ganse schepping". Degenen die luisterden waren Joden dan wel heidenen. Maar zodra ze dusdanig van de waarheid overtuigd raakten dat ze de zonde opgaven, en de verlossing van het evangelie gingen zoeken, werden ze onmiddellijk samengebracht, werd hun naam opgeschreven, werd hun opgedragen over elkaar te waken, en vormden deze "catechumens", zoals ze genoemd werden, een aparte groep, los van de gemeente, die onderwezen en vermaand werd, en waar voor en mee gebeden werd, al naar hun behoeften".

Wesley begon nu zijn werkzaamheden naar het noorden uit te breiden. Hij accepteerde allereerst een uitnodiging uit Leicestershire, en ging vandaar naar Birstal in Yorkshire, waar John Nelson, die God in Londen had leren kennen door de bediening van de Methodisten, bij zijn terugkomst veel goeds had kunnen doen. Na gepreekt te hebben voor een grote groep mensen op Birstal Hill, en nabij de Dewsbury heide, en Nelson aangemoedigd te hebben in zijn pogingen om een nuttig instrument in Gods hand te zijn, ging Wesley verder naar Newcastle-upon-Tyne, in de hoop evenveel vrucht te zien van zijn werk onder de mijnwerkers daar als onder die van Kingswood. Op zijn reis terug preekte hij op diverse plaatsen in Yorkshire, en bij zijn bezoek aan Epworth, waar een kleine groep Methodisten ontstaan was, vond hij de kerkdeuren voor hem gesloten, zodat hij de menigte toesprak vanaf zijn vaders grafombe. Dit maakte een diepe indruk op zowel de menigte als op hemzelf, vanwege het feit dat ze nu de zoon hoorden spreken, als het ware uit het as van zijn vader, over dezelfde ernstige onderwerpen als waarover de eerbiedwaardige parochiepriester hun zovele jaren had aangesproken. Dit gebeurde op zondag 6 juni 1742. De volgende zondag sprak hij op dezelfde plaats voor een grote menigte vanuit allerlei plaatsen, en met een zichtbaar effect. Hij verliet Epworth de volgende morgen, en na Bristol te hebben bezocht, werd hij naar Londen geroepen, om zijn moeder in haar laatste uren bij te staan. Zij stierf als een vastbesloten getuige van de zekerheid des geloofs - een leer die zij in haar latere jaren door haar zonen beter had leren verstaan. Zij werd ter aarde besteld op de begraafplaats van Bunhill-field. Het werk van Charles Wesley was zeer uitgebreid en succesvol geweest gedurende het begin van 1743. Vanuit West-Engeland trok hij door Staffordshire, Birmingham, Nottingham en Sheffield. Vooral in Sheffield stond hij bloot aan grote gevaren vanwege de woede van het gepeupel. In zijn journaal merkt hij op: "Die in Moorfields, Cardiff en Walsal waren lammetjes in vergelijking met dezen". Bij het verlaten van Sheffield wachtten een aantal mensen hem op en bekogelden hem met eieren en stenen. David Taylor, die bij hem was, raakte gewond aan zijn hoofd door een steen, en over zichzelf zegt hij: "Mijn kleren zagen er vreselijk uit, en mijn arm bleef nog enige tijd pijn doen vanwege een klap die ik in Sheffield kreeg". In Leeds preekte hij voor duizenden mensen voor de deur van dhr. Shent, en vond de mensen daar klaar om de Heer te ontvangen. De geestelijken van Leeds behandelden hem met eerbied en respect, en drongen erop aan dat hij hen zou assisteren in de bediening van het sacrament. Daarop ging hij naar Newcastle, en hij merkte op in zijn journaal dat nog nooit sinds hij het evangelie bracht hij zo'n succes gehad had als in die tijd in Newcastle. Spoedig daarna legde zijn broer het fundament voor een plaats waar de sociëteit kon samenkomen, met een omvang die velen verbaasde, maar hij kreeg zoveel hulp, soms uit onverwachte hoeken, dat hij in staat gesteld werd het te voltooien. Gedurende dit jaar werden er sociëteiten gevormd in de westelijke, de centrale en de noordelijke provincies, terwijl de oudere sociëteiten voortdurend bleven groeien. Aan het eind van

datzelfde jaar (1743) benoemde Wesley de ziekenbezoekers, als zijnde een aparte functie binnen de sociëteit. Hetzelfde jaar was een opmerkelijk jaar in het leven van John Wesley aangezien hij toen ontsnapte uit een van de gevaarlijkste ontmoetingen met het misleidde en tot razernij gebrachte gepeupel. De vervolging was ingeleid door een preek die een geestelijke uitgesproken had in de kerk van Wednesbury. "Ik heb nog nooit", zei Wesley. "zo'n verdorven preek gehoord, uitgesproken met zo'n bitterheid in stem en gebaar". Het effect werd al snel duidelijk, en werd gestimuleerd door velen van de Magistraten uit de omgeving, vol van wat zij noemden een kerkelijke gezindheid en loyaliteit. In Wednesbury, Darlaston en West-Bromwich het gepeupel opgestoot om de Methodisten op de meest gewelddadige wijze te misbruiken; zelfs vrouwen en kinderen werden geslagen, gestenigd, en met modder overdekt, hun huizen werden opengebroken en hun goederen kapot gemaakt of meegenomen. Zodra Wesley dit hoorde, haastte hij zich uit Bristol, waar hij heengegaan was, om deze gekwelde mensen bij te staan en te helpen. Bij zijn aankomst preekte hij in Wednesbury zonder problemen, maar al snel daarna omsingelde het gepeupel het huis en stond hij geruime tijd bloot aan hun razernij. Charles, die hem in Nottingham ontmoette, schreef in zijn journaal een kort verslag van hun ontmoeting, zeer karakteristiek voor de martelaarsgeest waarin beiden toen leefden:

"Mijn broer kwam, verlost uit de muil van de leeuwen! Zijn kleren waren aan flarden gescheurd, hij zag er uit als een soldaat van Christus. Het gepeupel van Wednesbury, Darlaston en Walsal heeft hem verscheidene uren rond mogen dragen, met de bewuste intentie hem te vermoorden; maar zijn werk was nog niet gedaan, anders was hij nu bij de zielen onder het altaar geweest".

Onaangedaan door de behandeling die zijn broer ondergaan had, ging Charles onmiddellijk op weg naar Wednesbury om de sociëteiten te bemoedigen.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 7)

@

In dit jaar (1743) maakte John zijn eerste reis naar Cornwall, waar zijn broer al eerder was geweest, en gesproken had voor gepeupel, "zo hopeloos als dat van Sheffield". John volgde in augustus, en kwam in St. Ives, waar hij een sociëteit vond die gevormd was naar de ideeën van Dr. Woodward. Ze ontvingen hem graag, en werden de kern van de Methodisten sociëteiten van Cornwall, die vanaf die tijd snel groeiden. In geen enkel deel van Engeland heeft het Methodisme meer invloed gekregen dan in het westen van Cornwall. Het is in feite de belangrijkste godsdienstige richting in Cornwall geworden, en de morele effecten op de maatschappij mogen met dankbaarheid en voldoening genoemd worden. In het begin was er evenwel ernstige vervolging; de rellen in Staffordshire en elders bleven voortduren, en de Methodisten en hun predikers hadden het vaak zwaar te verduren.

De eerste Conferentie werd gehouden in juni 1744. De sociëteiten hadden zich verspreid over de diverse delen van het koninkrijk, en Wesley had een aantal predikers benoemd als assistenten en helpers, waarbij de laatsten het overzicht hadden over de eersten. Ook sommige geestelijken werkten in meer of mindere mate mee met deze pogingen om het vuur van de ware godsdienst te verspreiden, en waren nog niet bang voor het kruis. Deze omstandigheden leidden tot de verdeling van het koninkrijk in verschillende circuits, waarin de diverse predikers voor een bepaalde tijd werden benoemd, waarna ze weer naar een ander circuit gingen. Het overzicht over het geheel was in handen van de twee broers, maar vooral van John. De jaarlijkse Conferenties boden een goede gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen over belangrijke punten en onderscheiden in de leer, zodat allen "met gelijke tong" konden spreken in hun bediening, en het eens konden worden over veranderingen in de organisatie van de sociëteiten zoals nieuwe omstandigheden dat zouden vereisen. Ook de werkzaamheden van de predikers voor het komen de jaar werden geregeld, en er werd overleg gepleegd over alle zaken die in verband stonden met de voortgang van Gods werk, waaraan zij zich verbonden hadden. Alles ging evenwel niet op basis van een vooropgesteld plan, maar "stap voor stap", al naar de omstandigheden dat vereisten. Aan het grote principe van het goed doen aan alle mensenzielen werd alles onderworpen, zelfs hun eigen vooroordelen en angsten, zoals blijkt uit de notulen van de eerste Conferentie die gehouden werd in Londen, en zoals reeds vermeld, in 1744. De uiteindelijke afscheiding van de sociëteiten van de Kerk van Engeland na de dood van de werkers van het eerste uur werd in die tijd overwogen als mogelijkheid, en werd druk besproken. Men besloot evenwel het volgende:

"Wij zullen nu en later al het mogelijke doen om die omstandigheden te voorkomen die verondersteld worden waarschijnlijk te gebeuren na onze dood; maar we kunnen niet met een goed geweten de huidige mogelijkheden om zielen te redden veronachtzamen terwijl we leven, uit angst voor de consequenties die mogelijkerwijs, of waarschijnlijk, na onze dood zullen plaatsvinden".

Aan dit principe is Wesley trouw gebleven tot aan zijn dood, en het was de ware sleutel tot zijn houding in het openbaar. Zijn broer raakte er na enige jaren minder overtuigd van, en de meeste geestelijken die zichzelf met Wesley verbonden in die eerste tijd van het Methodisme vonden het een te starre positie, één die hen blootstelde aan te zwaar vuurwerk om te worden gehandhaafd. Het vereiste meer moed dan zij hadden om op die post stand te houden, maar de stichter van het Methodisme heeft nimmer het vertrouwen beschaamd dat door Gods voorzienigheid op zijn schouders gelegd was.

In augustus daaropvolgend preekte Wesley voor de laatste keer voor de universiteit van Oxford. Zijn preek had blijkbaar effect, want de vervangend rector zond iemand achter hem aan met het verzoek zijn notities op te sturen, wat hij direct deed.

Het jaar 1745 werd door Charles voornamelijk doorgebracht in Londen, Bristol en Wales. In het begin van 1746 ging hij naar Cornwall waar hij met groot succes preekte, hoewel hij op sommige plaatsen vervolgd werd. Op zijn terugreis naar Londen bezocht hij ds. Vincent Perronet, de eerbiedwaardige predikant van Shoreham in Kent, wiens wijze raad in moeilijke kwesties daarna vaak gevraagd werden door de beide Wesleys. Daarop vertrok hij voor een reis naar het noorden, en werd hij in Staffordshire blootgesteld aan het geweld van goddeloze mensen. Na Dewsbury, Newcastle, Hexham en andere plaatsen bezocht te hebben keerde hij terug door Lincolnshire, en preekte op verscheidene plaatsen. Hij bleef niet lang in Londen voor hij weer richting Bristol trok, en in Devizes had hij een zelfde ervaring als zijn broer had in Wednesbury; hij ontsnapte maar ternauwernood aan het gepeupel. Te midden van dit soort stormen werden de fundamenten van het werk gelegd, waar nu tienduizenden de vruchten van plukken. Gedurende die zelfde tien jaar had John eveneens onafgebroken gewerkt. Hij bezocht vele delen van Engeland, en bij zijn terugkeer in Londen blies hij nieuw leven in het plan waar hij zich zo nu en dan op toegelegd had om kleine religieuze traktaten te schrijven en te verspreiden, waardoor de goede zaak enorm gediend werd.

In die tijd werd Wesleys aandacht strek gericht op "de zaak tussen de geestelijken en de Methodisten", de orde en organisatie van de sociëteiten, en de wijze waarop hun toekomstig welzijn gewaarborgd kon worden. Hij voelde dat er een noodzaak was gekomen die hem oprisep te voorzien in leiders en een organisatie voor de mensen die bijeenge-

bracht waren; een situatie die twee mogelijkheden open liet: ofwel ze moesten eigen leiders krijgen, ofwel hij moest ze zonder pastorale zorg achterlaten. Dit zette hem ertoe de zaak zorgvuldig te overwegen; en het onderwerp kerkorde werd ernstig overwogen op verschillende Conferenties. Op de Conferentie van 1745 werd een schets van de kerkelijke organisatie aangenomen. Een dienaar van Christus beoogde zijn werk op een bepaalde plaats te beginnen. Hij sticht daar een sociëteit. Daarna bezoekt hij plaatsen in de omgeving, waar zijn bediening eveneens vruchten afwerpt, en hij meerdere sociëteiten vormt, en over elk afzonderlijk stelt hij iemand aan die zorg draagt voor het geheel. Dit zijn de diakenen. En als het werkt groeit, vragen zij andere, aan hen ondergeschikte diakenen, hen te helpen, ten opzichte van wie zij presbyters of oudsten zijn, terwijl de stichter van wie zij allen afhankelijk zijn als hun vader in de Heer en die hen met hun verschillende taken samenbindt bisschop of opziener over het geheel genoemd kan worden. Op de volgende Conferentie werd geconstateerd dat hoewel deze vorm van kerkelijk bestuur de overhand had in de tijd van de apostelen, hij niet in alle details absoluut bindend was voor christenen van alle tijden, en dat, mits de grote lijnen daarin zeker gesteld worden, diverse aanpassingen van de vorm, naar gelang de tijd en de omstandigheden, toegestaan waren. En één van deze principes die Wesley onderschreef als zijnde schriftuurlijk en zeer nuttig, hoewel niet absoluut essentieel, was het principe van één bediening, en van een band tussen de diverse sociëteiten die op basis van die eenheid van bediening gesticht waren, en hun onderwerping in alle zaken van algemeen belang aan één gemeenschappelijke orde. Tevreden gesteld over dit onderwerp van kerkelijke organisatie, en zichzelf als bisschop in bijbelse zin beschouwend, ging Wesley voort predikers op te roepen en hen apart te zetten of te ordineren voor dit heilig ambt, met als doel het bevestigen en uitbreiden van dat grote werk waarvan hij de eer gehad had het te mogen beginnen. Toch ging hij daarin niet verder dan strikt noodzakelijk was. Hij kon schriftelijk predikers aanstellen en ordineren zonder de gemeenschap met de gevestigde kerk te verbreken; en daarom deed hij daar ook geen afstand van, en evenmin achtte de kerk zelf het noodzakelijk hem buiten te sluiten. Charles, die op elk van deze eerste Conferenties aanwezig was, deelde deze inzichten, en als hij al later wat anders over deze punten is gaan denken, dan was het niet John maar Charles die afweek van de oorspronkelijke richtlijnen.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 8)

In augustus 1747 bezocht Wesley voor het eerst Ierland, en trof in Dublin een sociëteit aan die gesticht was door de heer Williams, een van de predikers. Nadat Wesley daar korte tijd was gebleven, vroeg hij zijn broer hem op te volgen. Die bemerkte bij zijn aankomst dat er een vervolging tegen de nog in de kinderschoenen staande sociëteit was uitgebroken, en dat het paapse gepeupel grove gewelddaden gepleegd had. Sommige oproerkraaiers werden naar de gevangenis gestuurd, maar bij de rechtszitting werd de wet terzijde geschoven, waarmee de Methodisten werden overgeleverd aan de woede van het losbandige gepeupel. Charles bleef geruime tijd in Ierland, en op diverse plaatsen werden er sociëteiten gesticht.

Terwijl deze onvermoeibare dienaren van Christus zich aldus inspanden een algemene opwekking van de zuivere godsdienst te ondersteunen, waren de door hen geleide predikers, hoewel werkzaam in een beperkter gebied van het land, nauwelijks minder druk bezig. In deze tijd schreef een van hen aan Wesley vanuit Lancashire: "Veel deuren worden geopend voor de prediking in deze streek, maar door gebrek aan predikers kan daarin niet voorzien worden. Ik denk dat er iemand gestuurd moet worden om mij te assisteren, anders verliezen we terrein. Mijn district eist van me dat ik honderdvijftig mijl reis in twee weken, en in die tijd preek ik vierendertig keer in het openbaar, waarnaast ik de bijeenkomsten van de sociëteiten bezoek, evenals de zieken, en allerlei andere zaken verricht".

Sommige predikers waren in zaken, en preekten in hun vrije tijd in hun eigen omgeving; maar evengoed ondernamen ze vaak verre reizen, uit ijver om enigen te behouden. Anderen gingen tijdelijk full-time aan de slag, en vestigden zich daarna. Maar de derde groep, zij die de reguliere "assistenten" en "helpers" van Wesley waren geworden, waren volledig toegewijd aan hun bediening; en werden, na een bepaalde proeftijd en een nauwkeurig onderzoek naar hun karakter, dogmatische inzichten en talenten tijdens de jaarlijkse Conferenties, toegelaten door ernstig gebed tot wat "full connexion" genoemd werd, wat in feite hun ordinatie was. In die tijd werden er echter geen voorzieningen getroffen voor hun onderhoud. Zij namen "geen beurs of reiszak" mee, en gaven zich volledig over aan de voorzienigheid Gods, en de gastvrijheid en vriendelijkheid van de sociëteiten, en werden door hen, evenals de oude evangelisten, op hun reizen "voortgeholpen gelijk het Gode waardig is", om nieuw werk te openen, en hen te onderwijzen voor wier zielen niemand zorgdroeg. Van hen kan evenals van de eerste onderwijzers van het christendom gezegd worden dat ze "geen vaste verblijfplaats" hadden. Onder de zwaarte van de arbeid en de slechte omstandigheden waarmee zij blijmoedig genoeg namen werd menig gestel gebroken, en vaak vormde het de aanleiding voor een vroegtijdige dood.

Op die eerste jaarlijkse Conferenties waren de leerstellingen die gepreekt zouden moeten worden de belangrijkste gespreksonderwerpen. Toch is het goed op te merken dat de geestelijken en de anderen aldus vergaderden niet samengekomen waren om een lijst formele geloofsartikelen op te stellen. Zij aanvaardden die van de Kerk van Engeland, en hun hoofddoel was om zeker te stellen hoe de diverse dogma's die in verband stonden met de christelijke ervaring en zoals ze die tegenkwamen in de Artikelen en verder toegelicht in de Catechismus, verstaan en uitgelegd moesten worden. In de onderlinge discussies zocht men naar licht in deze materie, en bracht men alles onder de norm van het geïnspireerde Woord.

De notulen van die eerste Conferenties bevatten niet alleen het verslag van deze gesprekken, maar ook het organisatorisch kader van de beweging, groeiend van jaar tot jaar, en belichaamd in vele uitvoerige richtlijnen en regelingen. De meeste belangrijke regels zijn tot op deze dag [1832, vert] van kracht, hoewel sommige, in de rijpere staat van de sociëteit, in onbruik zijn geraakt. Het is nuttig op te merken, omdat het aantoonde hoeveel waarde Wesley hechtte aan een academische voorbereiding voor een bediening, dat het "vestigen van een seminarium voor werkers" onderwerp was van de eerste Conferentie die gehouden werd, namelijk in 1744, en het jaar daarop weer ter sprake kwam. In het handgeschreven origineel van de notulen van 1744 staat de vraag: "Kan er een seminarium voor de werkers komen?" En het antwoord is: "Als God ons bewaard tot een volgende Conferentie". Het jaar daarop werd gevraagd: "Kan er nu al een seminarium voor de werkers komen?" Het antwoord: "Niet voordat God ons een geschikte onderwijskracht geeft". Er werd dus in feite goedkeuring aan verleend, maar door de omstandigheden werd het uitgesteld. De reden waarom het besluit later niet uitgewerkt is, lijkt de snelle groei van het werk te zijn geweest, en als gevolg daarvan de grote vraag naar meer predikers. Ook keek Wesley naar de school in Kingswood als een steun op dit terrein. Ondertussen drukte hij de predikers op het hart de Schriften te bestuderen in de grondtaal, benevens een grote reeks theologische en algemene werken. Nu de leerstellingen en de belangrijkste organisatorische maatregelen grotendeels vast lagen, stopte Wesley voor meerdere jaren met het publiceren van de uittreksels van de notulen van de jaarlijkse Conferenties.

Charles Wesley trad in 1749 in het huwelijk, maar beperkte zijn werkzaamheden nauwelijks. Rond die tijd ontstond er een verschil van menig tussen de broers. Juist de zegen die aan hun werk verleend werd scheen Charles meer naar de Anglicaanse Kerk gedreven te hebben, en hij probeerde zijn invloed in het bestuur van de sociëteiten te vergroten om daardoor plannen door te voeren die, door het verminderen van het aantal predikers, de uitbreiding van het werk

sterk beperkt zouden hebben. Toen John merkte waar zijn broer op uit was, had hij weinig zin Charles die ruimte te laten, en nadat die zich langzamerhand meer uit het openbare leven begon terug te trekken, kwam het leiden van de Methodisten steeds meer op Johns schouders terecht. Het meningsverschil werd evenwel zonder wrok bijgelegd, en de verhouding tussen de beide broers bleef uitstekend.

Nog voor dit alles had John zich gehecht aan mw. Grace Murray, een vrome en gerespecteerde vrouw, maar het huwelijk met haar werd belet door de tussenkomst van zijn broer. Toch, omdat hij van mening was dat de huwelijkse staat zijn bruikbaarheid zou vergroten, trouwde hij in 1751 met mevr. Vizelle, een rijke weduwe, maar het huwelijk bracht hem niet de steun en de voordelen die hij had verwacht.

Er was inmiddels al lang een school gesticht in Kingswood bij Bristol voor de arme kinderen, maar Wesley dacht ook aan deze omgeving voor een instelling waarin de zonen van de predikanten en die van de rijkere Methodisten zowel het beste onderwijs als de meest efficiënte godsdienstige opvoeding zouden krijgen. Deze school werd geopend in juni 1748, en kort daarna publiceerde hij een "Korte verklaring" van deze instelling, met daarin het onderwijsplan, speciaal voor degenen die lang genoeg zouden blijven om op academisch niveau te komen, en hij voegde daaraan toe: "Wie ook zorgvuldig deze lessen volgt zal een beter geleerde zijn dan negen van de tien afgestudeerden van Oxford of Cambridge". In dit goede en hoge doel greep hij te hoog, en na verloop van tijd bleef de school beperkt tot de zonen van de predikers en stopte ermee anderen aan te nemen. De toename van de predikersgezinnen was zelfs zo groot dat de school al snel vol kwam en er uitbreiding nodig was, waardoor het uiteindelijk noodzakelijk bleek een tweede school te stichten in Woodhouse-Grove, in Yorkshire. Het feit dat de predikers zo vaak van huis waren, en eens per jaar of per twee jaar naar een ander circuit gingen, maakte zo'n instelling noodzakelijk; en aangezien het logischerwijze voortkwam uit het systeem van rondreizende predikers, werd het blijmoedig geaccepteerd, en, hoewel niet altijd voldoende, toch ondersteund door persoonlijke bijdragen en een jaarlijkse collecte in alle sociteiten. Vele tot dankbaarheid stemmende morele resultaten zijn hieruit voortgekomen, en er is nuttig en godsdienstig onderwijs gegeven aan de zonen van de predikers, van wie velen, eens bezig in een beroep of de handel, nu belangrijke functies vervullen in de sociteiten, en sommigen, die onmiskenbaar blij gaven van een werkelijke bekering en een goddelijke roeping tot het openbare werk in de kerk van Christus, zijn toegelaten tot het ambt, en schitteren daarin of vormen de hoop van velen. Hoewel het een felicitatie waard is dat er besloten werd tot de oprichting van zo'n instituut voor het onderwijzen van de jonge predikers, is het toch te betreuren dat Wesleys oorspronkelijke plan om een instituut op te richten voor allen, dat de voordelen van een school en een college zou combineren, tot op heden nog niet uitgevoerd is. Diverse omstandigheden die in de begintijd het succes van dit plan hebben tegengewerkt, zijn nu veranderd, en als Wesley al in die tijd van mening was dat het Methodisme zichzelf moest onderhouden op het gebied van godsdienstig en algemeen onderwijs, zoveel temeer is dat nu het geval. Vele kinderen van onze vrienden zijn bij gebrek aan zo'n voorziening op scholen geplaatst waar hun godsdienstige overtuigingen veronachtzaamd of geschaad zijn, en hebben maar al te vaak geleerd zich te schamen voor de godsdienstige overtuiging van hun vaders, of die belachelijk te maken.

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 9)

In het najaar van 1753 werd John besmet met tbc, die temidden van zijn werkzaamheden, hem voortdurend koude aanvallen bezorgde. Op advies van dokter Fothergill trok hij zich terug in Lewisham, en daar, niet wetende wat God met hem zou doen, en hopende een "slechte lofredre te voorkomen" mocht hij komen te overlijden, schreef hij zijn grafschrift:

HIER LIGT

Het lichaam van John Wesley,
een brandhout uit het vuur gerukt;
die stierf aan tbc in zijn eenenvijftigste
levensjaar,
nadat zijn schulden zijn betaald,
nog geen tien pond achterlatend:
biddende,
God, wees mij nietswaardige dienstknecht genadig!

Hij gaf opdracht dat, zo er al een inscriptie zou komen, het de bovenstaande zou zijn.

Gedurende zijn ziekbed schreef George Whitefield hem op een toon die getuigt van de genegenheid die tussen deze twee grote en goede mensen bestond, ondanks hun verschillen van mening. De brief is gedateerd op 3 december 1753, en is geschreven vanuit Bristol.

Weleerwaarde en zeer geachte heer,

Het bedroefde mij u zo zwak te zien toen u Londen verliet, maar het nieuws van uw naderende dood drukt me volkomen terneer. Ik beklaag mijzelf en de kerk, maar niet u. Een schitterende troon wacht u, en binnenkort zult u ingaan in de vreugde van uw Meester. Daarginds staat hij met een massieve kroon, klaar om die op uw hoofd te zetten, temidden van een bewonderende menigte van heiligen en engelen. Maar ik, arme ik, die al negentien jaar wacht op mijn dood, moet achterblijven om hier beneden te rond te kruipen! Wel, dit is mijn troost: Het kan niet lang meer duren voordat de wagens er zelfs voor mij, de waardeloze, op uit gestuurd worden. Als gebeden hen kunnen vasthouden zult zelfs u, eerwaarde en zeer geachte heer, ons nog niet verlaten; maar als het besluit gevallen is dat u nu in Jezus' armen moogt gaan rusten, moge hij u dan in liefde wegnemen, en u geven te sterven in de omhelzing van de overwinnende liefde! Indien nog in het land der stervenden, dan hoop ik volgende week afscheid van u te kunnen nemen. Indien niet, eerwaarde en zeer geachte heer, V-a-a-r-w-e-l. Ego sequar, etsi non passibus aequis [Ik zal volgen, hoewel niet met gelijke tred, vert]. Mijn hart is te zeer gevuld met tranen, en u bent, vrees ik, te zwak om door mij gesteund te kunnen worden. Moge onder u Christus' eeuwige armen zijn! Ik beveel u in zijn nimmer te kort schietende genade aan, en verblijf,

Eerwaarde en zeer geachte heer,

*Uw zeer toegenegen, meelevende, en bedroefde jongere broeder in het evangelie van onze gemeenschappelijke Heer,
G. Whitefield".*

Vanuit Lewisham trok Wesley naar de warme bronnen bij Bristol, en, altijd gericht op het nuttig besteden van zijn tijd, begon hij zijn *Aantekeningen bij het Nieuwe Testament*. Het schijnt dat hij geruime tijd ziek geweest is, en gedurende zijn ziekte nam Charles zijn plaats in en bezocht de hij de sociëteiten.

In 1755 werd op de Conferentie die in Leeds gehouden werd formeel de vraag besproken of de Methodisten zich zouden moeten afscheiden van de Anglicaanse Kerk; en er werd besloten dat, of het nu toelaatbaar was of niet, het niet opportuun was. Charles Perronet en enige anderen, voor wie John groot respect had, drongen er in die tijd bij hem op aan om volledig te voorzien in de geestelijke noden van zijn mensen, die in feite in een staat van werkelijke en hopeloze afscheiding van de Kerk verkeerden. Hij gaf enige tijd later inderdaad wat aan hen toe door toe te staan dat er gepreekt werd op tijdstippen dat er diensten waren in de Anglicaanse Kerk, mits (1) de plaatselijke predikant verdorven was of een verderfelijke leer aanhing, of (2) de plaatselijke kerk de bevolking van een plaats niet kon herbergen, of waar de kerk te ver weg was. In die gevallen schreef hij voor dat de psalmen, de Lessen en een gedeelte van de Liturgie gelezen moesten worden. En met dit doel, en eveneens voor de Amerikaanse sociëteiten, publiceerde hij zijn verkorte versie van het "Book of Common Prayer" [het Anglicaanse liturgieboek, vert] onder de titel "Zondagse erediensten van de Methodisten".

In 1756 publiceerde hij een "Toespraak tot de geestelijkheid", duidelijk, liefdevol en krachtig; tegelijkertijd de geest van een apostel en de gevoelens van een broeder uitademend. Hoe goed was het geweest als die oproep gehoord was! Hij is hierin wellicht beïnvloed geweest door een sluimerende hoop op een opwekking van de geest van ijver en vroomheid onder de predikanten van de gevestigde kerk, in welk geval de afscheiding van zijn mensen van de kerk

wellicht voorkomen zou kunnen worden, wat hij begon te voorzien als onvermijdelijk zonder deze opwekking. Ongetwijfeld lag deze overweging hem sterk op het hart. Waarschijnlijk vanwege die zelfde visie stuurde hij in 1764 een rondschrĳven aan alle serieuze geestelĳken die hij kende, waarin hij hen uitnodigde nauwer met hem samen te werken om de invloed van de godsdienst in het land te vergroten, zonder daarbij overtuigingen op te moeten geven, en volledig vrij om wat betreft de uiterlijke zaken "tamelijke regulier, of tamelijk irregulier, of gedeeltelijk regulier en gedeeltelijk irregulier" te blijven. Van de 34 geestelĳken die aldus aangeschreven werden, reageerden er slechts drie. Vanaf die tijd gaf hij alle hoop op een formele band met zelfs de vrome geestelĳken op. "Zij zijn," zo merkte hij op, "een illusie, en dat zullen ze blijven", en daarom zette hij zich met grote ernst op het bestendigen van de eenheid van zijn predikers. Op de Conferentie van 1769 las hij een opstel voor, waarvan het doel was de predikers nauwer samen te binden, en voorzieningen te treffen voor de voortzetting van die eenheid na zijn dood. Zij zouden zich ernstig moeten verbinden aan het zichzelf toewĳden aan God, aan het prediken van de oude leerstellingen van het Methodisme, en aan het handhaven van de Methodistische regels. Na Wesley's dood zouden zij zich naar Londen moeten begeven, en zij die gezamenlijk stappen zouden willen ondernemen moesten een overeenkomst opstellen, terwijl zij die het daarmee niet eens zouden zijn "op de vriendelijkst mogelijke wijze" weggezonden zouden moeten worden. Daarop zouden zij door stemming een commissie moeten kiezen, waarvan elk lid opeenvolgend voorzitter zou zijn, en deze commissie zou Wesley's recht krijgen om voorstellen te doen tot aanneming of uitsluiting van predikers, om hun preekcircuits voor het komende jaar vast te stellen, en om het tijdstip van de volgende Conferentie te bepalen. Dit schĳnt de eerste schets te zijn geweest van een kerkorde, en die bestond voornamelijk uit de volledige delegatie van de bevoegdheid die Wesley altijd had gehad aan een comité van predikers die door de overigen gekozen werd zodra die in vergadering bijeen waren. De bestuursvorm die hij aldus voorstelde was een soort episcopale vorm, die uitgevoerd werd door een comité van drie, vijf of zeven, al naar gelang de situatie. Later werd een andere en meer geschikte regeling getroffen, maar deze toont in voldoende mate dat Wesley alle hoop op een strikte eenheid met de Anglicaanse Kerk opgegeven had, en zijn pogingen waren er sedertdien voornamelijk op gericht een formele scheiding en de open verloochening van haar gemeenschap te voorkomen; daarom stond hij zijn predikers niet toe de sacramenten te bedienen.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 10)

Rond deze tijd werden er in Schotland vele vooroordelen tegen Wesley opgeroepen door de heruitgave van Herveys Elf Brieven. Hij had dit land driemaal bezocht en had alleen gepreikt over de fundamentele waarheden van het christendom, en was met grote genegenheid ontvangen. De sociëteiten waren gegroeid, en meerdere van zijn predikers waren in de diverse steden gestationeerd. Lady Frances Gardiner, weduwe van kolonel Gardiner, tezamen met andere mensen die bekend stonden vanwege hun stand en vroomheid, bezocht de bijeenkomsten van de Methodisten; maar de uitgave van dit ellendige werk veroorzaakte een tijdelijke haat en verachting. Hervey, die lid geweest was van de kleine groep in Oxford, werd Calvinist, en naarmate zijn denkbeelden met de ouderdom verstarde, verdwenen zijn gevoelens van dankbaarheid en vriendschap tegenover Wesley. Hij was ook in de handen gevallen van Cudworth, een antinomiaan, die aan de brieven "naar believen toevoegde of eruit wegnam". Zij werden evenwel niet voor Herveys dood gepubliceerd, en zelfs tegen het uitdrukkelijke bevel dat hij op zijn stervensbed gaf. Het doet recht aan zo'n buitengewone man dit feit te noteren; maar het werk werd uitgegeven in Engeland, en met een agressief voorwoord door Dr. Erskine opnieuw uitgegeven in Schotland. Onder sommige Calvinisten veroorzaakte dit zeer negatieve gevoelens tegenover Wesley.

Aangezien het Methodisme, als gevolg van de emigratie van sommige leden van de sociëteit vanuit Engeland en Ierland, enige voortgang geboekt had in Amerika, informeerde Wesley bij de predikers op de Conferentie van 1769 of er enigen van hen bereid waren zich daarheen in te schepen. Twee begaafde mannen, de heren Boardman en Pilmoor, boden hun diensten aan, en werden uitgezonden om de zorg voor de sociëteiten op zich te nemen. Vanaf dat moment spreidde het werk zich met grote snelheid uit; meer dan twintig predikers hadden zich er nog voor de onafhankelijkheidsoorlog aan toegewijd, en er werden sociëteiten opgericht in Maryland, Virginia, New York en Pennsylvania. Gedurende de oorlog zetten zij hun werk voort, hoewel ze gevaar liepen, aangezien meerdere van hen de kant van hun vaderland kozen. Anderen, die wijzer waren, hielden zich rustig op dit punt en spraken enkel over de dingen Gods. Na het einde van de oorlog werden de politieke standpunten terzijde gelegd, en trof Wesley voorzieningen voor het bestuur van zijn Amerikaanse sociëteiten, waar verderop aandacht aan zal worden geschonken. Zij werden uiteraard onafhankelijk van het Britse Methodisme, maar hebben over het algemeen op eervolle wijze de leer, de discipline en boven al de geest van de beweging bewaard. Hun succes in dat nieuwe en opkomende land is groot en zelfs verbijsterend geweest, onder de zeer verspreid liggende nederzettingen waar hun plan van de rondreizende predikers met waardering werd aangenomen. De Methodisten zijn in aantal de voornaamste religieuze stroming in de V.S. geworden, en hun jaarlijkse groei is zeer groot. Het is ook bevredigend om op te merken dat de leidende predikers van de Methodistenkerk in de Verenigde Staten een ruime en vooruitziende blik op de toekomst hebben, en zich richten op de ontwikkeling van onderwijs zowel als vroomheid. Van tijd tot tijd werden er zijn meerdere colleges opgericht, en is recent zelfs een universiteit gestart voor de opvoeding van de jeugd van de Amerikaanse methodisten. Het werk in de Verenigde Staten wordt gekenmerkt door frequente en buitengewone opwekkingen, waar een signalerende werking van uit straalt op de morele toestand van grote gebieden in dat land, en grote aantallen zijn op snelle wijze tot een bezorgdheid om hun redding gebracht. Bij het overpeinzen van zulke grote resultaten die in zo'n korte tijd tot stand zijn gebracht, mogen we in verwondering uitroepen "Zie wat God heeft bewerkt!"

Het jaar 1770 is een gedenkwaardig jaar in de geschiedenis van het Methodisme, omdat toen het begin was van een lange en zeer verhitte discussie over de leerstellingen van het Calvinisme. Het begon met de publikatie van de notulen van de Conferentie, waarin stond vermeld dat op bepaalde daarin genoemde punten de predikers "te dicht tegen het Calvinisme aanleunden". Dit is makkelijk te verklaren. George Whitefield en Howell Harris, die in het begin met de Wesleys meewerkten, waren Calvinisten geworden. De onderlinge genegenheid in die kleine groep was evenwel groot, en aangezien allen het er over eens waren dat dat gepreikt moest worden wat op dat moment het meest nodig was, namelijk de leer van redding door geloof, werd al snel tot "een overeenkomst" tussen de Wesleys en Howell Harris besloten om zo veel als mogelijk alle specifieke persoonlijke overtuigingen in de preken te vergeten en om zoveel als mogelijk met een goed geweten dezelfde uitdrukkingen te gebruiken voor de punten waarover zij het in wezen eens waren, en om geschillen te vermijden. Zo'n overeenkomst toont de milde gevoelens die bij beide partijen heersten; maar is niet van dien aard dat ze op een zo strakke wijze uitgevoerd kan worden dat elkeen volkomen tevreden is. Op deze "vredesovereenkomst" vinden we daarom een de opmerking uit latere tijd, in het handschrift van Charles Wesley: "IJdele overeenkomst". Johns behoefte om de goede relatie met Whitefield en het gezamenlijke front te handhaven leidde hem er in 1743 toe diens Calvinistische visie zoveel mogelijk ruimte te geven; en hij schijnt zelfs niet genegen te zijn geweest te ontkennen, hoewel hij zei dat hij dat niet kon bewijzen, dat sommige mensen onvoorwaardelijk voorbestemd konden zijn tot de eeuwige heerlijkheid, maar niet met de noodzakelijke uitsluiting van de verlossing van enig ander mens. En hij was toentertijd "geneigd te geloven" dat er een staat bereikbaar was in dit leven "waarvan een mens uiteindelijk niet kan afvallen". Maar later werd hij overtuigd

door de argumenten van Thomas Walsh, dat dit een dwaling was.

Deze punten verklaren het bestaan van wat Wesley "een tegen het Calvinisme aanleunen" noemde, zowel door hemzelf als door sommige predikers, en maakte een herziening van de zaak noodzakelijk. Hoewel de leiders dicht bij "de grens van het Calvinisme" enerzijds en van het "antinomisme" anderzijds gekomen waren, maar in veiligheid waren gebleven, hoefde men zich niet te verbazen dat er anderen waren die over die grenzen heen waren gestapt. Bovendien waren de omstandigheden sterk veranderd. Er was een sterke antinomistische stroming ontstaan, die overal in het land een grote bedreiging vormde voor de praktische vroomheid. Dr. Southey schrijft dit toe aan de natuurlijke neiging van het Methodisme, maar op dit punt toont hij slechts gedeeltelijk van het onderwerp kennis te hebben genomen. Het verval van de godsdienst onder vele vrije kerken had het zaad van de dwaling onder hen verspreid, evenwel niet zonder een edel getuigenis hiertegen op te roepen van enige van hun meest bekwame geestelijken. Zodra ze dan ook de invloed van de opwekking in vroomheid van de vorige eeuw begonnen te voelen, sprong het onkruid op met planten van betere kwaliteit. Het Calvinisme dat door Howell Harris en Whitefield onderwezen werd, werd ook door velen van hun gehoor verbasterd om dezelfde dwalingen goed te praten. En ook vele evangelische geestelijken die geen direct contact met Wesley hadden waren overtuigde Calvinisten, en naarmate hun aantal toenam werden hun onvoorzichtige verklaringen over de leer van genade en geloof verder doorgetrokken dan zij zelf bedoelden, en werden meer en meer schadelijk. Om te tonen dat het antinomisme zich ook kan enten op andere wortels dan de Calvinistische raadsbesluiten, bleek dat het ook werd gevonden onder vele Moraviërs, en ook de Methodisten ontkwamen niet. Waar ook de leer van rechtvaardiging door geloof wordt gepreekt, er is het gevaar, zoals Paulus daar zelf al op vooruitliep zijn Brief aan de Romeinen, dat verdorven, ijdele en kwade geesten deze leer zouden verbasteren tot losbandigheid; zo hemels als ze ook is qua gezag, en zuiver in haar invloed, mits juist verstaan. Er is in feite geen exclusieve relatie tussen de meer sobere Calvinistische theorieën over de voorbestemming en deze grote dwaling, zoals sommigen hebben verondersteld. Dat deze sterke Calvinistische meningen in hun diverse vormen in die tijd enorm in opkomst waren, is zeker. Het godsdienstige enthousiasme dat opgeroepen werd veroorzaakte theologische onderzoeken, en allerlei speculatieve geesten, vooral zij die plezier hadden in metafysische discussies, raakten al spoedig verstrikt in vragen omtrent voorbestemming, voorkennis, noodzaak, en de menselijke vrijheid. Calvijns inzichten werden tevens door velen gedeeld die ze verbonden aan essentiële en verlossende waarheden, en die zich zeer verdienstelijk maakten. Aangezien de Wesleyaanse sociëteiten vaak in deze discussies verwickeld waren, en het gevaar liepen dat hun geloof in de war raakte en hun praktische vroomheid werd geschaad door hen waarin het Calvinisme begon te zwelgen in de rust en zorgeloosheid van het antinomisme, was er geen onderwerp dat in die tijd sterker om hun aandacht vroeg. Daarom bracht Wesley het voor de jaarlijkse Conferentie. De vernietigende effecten van deze dwaling werden ook in zijn preken krachtig voorgesteld, en werden later zelfs nog sterker geschilderd door de meesterpen van John Fletcher, in die grootse geschriften waaraan hij zich nu ging wijden teneinde de vloed te keren. Dr. Southey maakte de vergissing te denken dat de beschrijving die John Fletcher gaf van de verwoestingen van het antinomisme voortkwam uit de gevolgen ervan in de Wesleyaanse sociëteiten; maar die vergissing kwam doordat hij geen rekening hield met het feit dat noch Wesley noch Fletcher zich beperkten tot de zorg voor de sociëteiten, maar evenzeer bezorgd waren om de staat van de godsdienst in het gehele land, en dus ook in de kerk waarvan zij geordineerde geestelijken waren. De sociëteiten onder Wesley's mandaat zijn dan ook op geen enkel moment meer dan zeer oppervlakkig aangetast door deze dwaling. Toch hadden ze op enkele plaatsen geleden, en alle zijn aan gevaar blootgesteld geweest, en aangezien Wesley hen beschouwde als een volk dat hem door God gegeven was om niet alleen door hem voor dwalingen bewaard te worden, maar ook om een vurig en standvastig getuigenis te geven "tegen het kwaad in deze tijd"; poogde hij op alle plaatsen hen voor te bereiden op deze strijd door hen volledig te onderwijzen aangaande de kwesties die aan de orde waren. John Fletcher kwam naar voren om zijn vriend te verdedigen, vanwege de grote opschudding die de Calvinisten tegen hem hadden teweeg gebracht na de publikatie van deze notulen. De gravin van Huntingdon was gealarmeerd en geërgerd, en ds Walter Shirley, haar broer en predikant, stelde een rondschriften op aan alle serieuze geestelijken en anderen, dat hen opriep om als groep maar de volgende Conferentie te gaan en "aan te dringen op een formele herroeping van genoemde notulen, en in het geval van een weigering, er een protest tegen te ondertekenen en dat te publiceren". Shirley en een paar anderen bezochten daarop de Conferentie in Bristol waar er, volgens Wesley, "meer predikers hadden dan normaal, als gevolg van Mr. Shirley's rondschriften. Donderdagmorgen om tien uur kwam hij, met negen of tien vrienden. We spraken vrijuit gedurende ongeveer twee uur, en ik geloof dat ze tevreden gesteld waren over het feit dat wij niet zulke 'vreselijke kettters' waren als zij gedacht hadden, maar voldoende zuiver van geloof waren".

Deze bijeenkomst was voor beide partijen nuttig. Wesley erkende dat de notulen "onvoldoende beschermd" waren. En om elk toekomstig misverstand te voorkomen, gaven hij en de Conferentie de volgende "Verklaring" uit, waaraan een noot van dhr. Shirley was gevoegd, waarin hij zijn verkeerde interpretatie van de notulen erkende:

Bristol, 9 augustus 1771

"Aangezien de leerstellige punten van de notulen van een Conferentie die op 7 augustus 1770 te Londen gehouden is, geïnterpreteerd zijn als ondersteuning van een "rechtvaardiging door werken", verklaren daarom nu Rev. John Wesley en anderen, in Conferentie bijeen, dat wij dat niet bedoeld hebben, en dat wij de leer van "rechtvaardiging door werken" verafschuwen als zijnde een zeer gevaarlijke en verfoeilijke leer. En aangezien de genoemde notulen zoals ze geformuleerd zijn onvoldoende beveiligd waren, verklaren wij hierbij plechtig voor Gods aangezicht dat wij geen vertrouwen hebben dan enkel in de verdiensten van onze Heer en Heiland Jezus Christus voor rechtvaardiging of verlossing, in leven, dood, of op de dag des oordeels. En hoewel niemand een echte christelijke gelovige is (en dus ook niet behouden kan worden) als hij geen goede werken verricht voor zover daar tijd en gelegenheid voor is; toch hebben onze werken geen deel in het verdienen of verkrijgen van onze rechtvaardiging, van begin tot einde, geheel of gedeeltelijk.
Getekend door de Rev. Mr. Wesley en drieënvijftig predikers".

MR. SHIRLEYS NOOT

"Mr. Shirley zend Mr. Wesley zijn christelijke groeten. De Verklaring die de Conferentie van 8 augustus 1771 vastgesteld heeft, heeft Mr. Shirley ervan overtuigd dat hij de betekenis van de leerstellige punten van de notulen van de Conferentie die op 7 augustus 1770 te Londen gehouden is verkeerd begrepen had; en hij wenst hierbij te verklaren dat hij volkomen tevreden gesteld is door de genoemde Verklaring, en dat hij het hartgrondig met deze eens is.

Mr. Wesley heeft alle vrijheid dit te gebruiken zoals hij wil.

10 augustus 1771."

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 11)

Mr. Fletcher had zijn verdediging van Wesley "The First Check to Antinomianism" genoemd, maar hij beperkte zich niet tot het verdedigen van de blijkbaar legale notulen en de dogmatische consistentie en orthodoxie van Wesley. Hij besprak diverse andere punten van de controverse; en zowel hij als Wesley werden al vlot geconfronteerd door een groot aantal reacties die niet allemaal in de meest beleefde vorm gesteld waren. Fletchers vakmanschap en bewonderenswaardige karakter maakten hem dermate geschikt voor de discussie die gestart was, dat liet, en rustig verder ging met zijn werk. Het geheel mondt uit in een serie publicaties van de hand van de predikant uit Madeley, die als geheel nauwelijks te hoog geschat kunnen worden. Zolang taal blijft bestaan, zullen ze blijven functioneren als een effectieve ontmaskering van het antinomisme in welke subtiele vorm het zich ook mag presenteren, en als voorbeeld van het zuivere en mooie geheel van de evangelische waarheid, tegelijkertijd zich duidelijk afzettend tegen een pelagiaanse zelfgenoegzaamheid. Rev. Augustus Toplady, Mr. (later Sir Richard) Hill, en zijn broer, Rev. Rowland Hill, samen met Rev. John Berridge, waren zijn voornaamste tegenstanders; maar zijn kennis, accuratesse, buitengewone talent om zijn argumenten te illustreren en bovenal de liefdevolle geest waarin hij de discussie voerde, gaven hem een groot overwicht over zijn tegenstanders. Hoewel er verschil van mening zal zijn over de vraag wie won op argumenten, afhankelijk van het systeem dat men aanhangt, zal het duidelijk zijn wie de prijs voor stijl en karakter kreeg.

De controverse met de Calvinisten heeft een aantal belangrijke gevolgen in dit land gehad, ondanks het pijnlijke karakter, waardoor er veel reden tot spot was door de wereldse grappenmakers van die tijd, die niet weinig gelukkig waren met deze vertoning van wat zij noemden de "geestelijke gladiatoren". Ze liet de vrome en gematigde Calvinisten zien dat de rijkste evangelische waarheden zeer wel verenigd konden worden met wat terecht Arminianisme wordt genoemd, en ze zorgde door haar boude en onbevreesde uitleg van de logische consequenties van de leer der raadsbesluiten voor een sterke matiging bij hen die deze leer nog aanhingen, en veroorzaakte de opkomst van wat verzachte aanpassingen van het Calvinisme in de tijd die daarop volgde - een effect dat tot op de huidige dag merkbaar is. De discussies over deze onderwerpen zijn sindsdien minder frequent en minder scherp geworden, en vele goede mensen hebben niet meer gepoogd een zo groot mogelijke afstand van elkaar te bewaren, maar veeleer om ruimte te vinden waarin zij elkaar zo dicht mogelijk konden naderen.

Temidden van deze strijd en zorgen, bleven de sociëteiten zich verspreiden en bloeiden zij onder de invloed van de ijver en vroomheid van de prediker, bezielde door de onophoudelijke activiteiten en regelmatige bezoeken van Wesley, die nu al meer dan zeventig jaar oud was, wiens natuurlijke krachten niet schenen te verminderen. Zijn gedachten werden evenwel regelmatig met enige bezorgdheid gericht op een regeling voor het bestuur van de Methodisten na zijn dood. Hij was niet tevreden met de plannen die hij enige jaren tevoren geschetst had, en richtte daarom zijn aandacht op John Fletcher, en vroeg hem vriendelijk het werk binnen te stappen en in te stemmen met zijn introductie bij de sociëteiten als hun toekomstige leider. Hoewel de vraag zeer ernstig aan hem werd voorgelegd, kon Fletcher niet bewogen worden een taak op zich te nemen waartoe hij zichzelf, in al zijn bescheidenheid, onbekwaam achtte. Dit schijnt zijn enige bezwaar te zijn geweest; maar had hij het aanbod aangenomen, dan was het plan toch mislukt, aangezien Fletcher enige jaren later overleden is. Van Charles Wesley, die tamelijk huiselijk was geworden en het reizen vrijwel geheel opgegeven had, had hij als opvolger niets te verwachten, en zelfs dan zou er een verdere regeling noodzakelijk zijn, want het was niet te verwachten dat hij zijn broer lang zou overleven. En zodoende bleef een regeling voor deze belangrijke zaak uit. Ten tijde van het verzoek aan Fletcher waren er inmiddels 150 predikers volledig betrokken in het werk, en bestonden de sociëteiten in Engeland en Ierland uit meer dan 35.000 leden, afgezien van regelmatige bezoekers. Deze snelle en voortdurende groei van de beweging versterkte de noodzaak van een oplossing voor de toekomst, en het is goed op te merken dat Charles er zich ten leste voor inspande en suggesties deed. Ondanks enige kleine misverstanden die zich voorgedaan hadden, bleef hij zich sterk interesseren in het werk waarin hij zo'n uitzonderlijk werktuig was geweest, en dit werd steeds sterker in zijn latere jaren.

In 1775 raakte Wesley ernstig ziek gedurende een reis door het noorden van Ierland, doordat hij tijdens heet weer in een boomgaard op de grond geslapen had, wat hij naar zijn zeggen "gewend was geweest te doen gedurende veertig jaar, zonder daardoor ooit iets opgelopen te hebben". Hij had er moeite mee te erkennen dat hij oud geworden was, of hij verwachtte nog lang die ouderdomskwalen vóór te kunnen blijven. De gevolgen waren in dit geval dat na een manhaftige strijd tegen de beginnende symptomen van de klacht, en een pogen ze af te schudden door te lezen, te reizen en te prediken, hij zware koorts kreeg, waarvan hij, na enige dagen bewusteloos gelegen te hebben, opmerkelijk snel herstelde, en de taak hervatte die hij al zo vele jaren op zich genomen had en nog niet beëindigd hoefde te worden.

De Foundry was te klein geworden om de gemeente in dat deel van Londen te kunnen bergen, en aangezien het ook nogal donker en verwaarloosd was, werd er in 1778 een nieuwe kapel gebouwd.

"1 november", schreef Wesley, "was de dag waarop de New Chapel aan de City-road geopend zou worden. Het ziet er netjes uit, maar niet luxe, en kan veel meer mensen bevatten dan de Foundry; volgens mij, samen met de kapel voor morgendiensten, evenveel als de Tabernacle. Velen waren bevreesd dat de massa's die van alle kanten samenstroonden veel ongeregeldeheden zouden veroorzaken, maar zij werden gelukkig teleurgesteld; er was niets, alles was rustig, beschaafd en ordelijk. Ik preekte over het gebed van Salomo bij de inwijding van de tempel, en zowel 's ochtends als 's middags was God op bijzondere wijze aanwezig in ons midden".

De broers besloten hier zo vaak als mogelijk voor te gaan, totdat de gemeente geïnstalleerd was. Ook twee plaatselijke geestelijken dienden in deze kapel als hulppredikanten voor het lezen van de liturgie, het bedienen van de sacramenten en het leiden van begrafenissen.

In 1778 begon Wesley met het publiceren van een periodiek, dat hij noemde "The Arminian Magazine (Het arminiaanse tijdschrift), bestaande uit uittreksels en oorspronkelijke artikelen over universele verlossing". Hij had behoefte aan een medium waarin hij kon antwoorden op de talloze aanvallen aan zijn adres; en hij gebruikte het verder om diverse speciaal geselecteerde verhandelingen over universele verlossing onder de algemene aandacht te brengen, en om gedeelten van zijn waardevolle correspondentie met diverse vrome mensen te publiceren. Hij dirigeerde dit werk zolang hij leefde, en het wordt nog steeds [1835, vert.] voortgezet door de Conferentie onder de naam "Wesleyan-Methodist Magazine", onder dezelfde algemene theologische principes, maar in een breder kader.

In 1783 ondernam Wesley een bezoek aan Holland, waartoe hij een ernstig verzoek had ontvangen van dhr. Ferguson, een voormalig lid van de Londense sociëteit, die kennis gemaakt had met een aantal vrome mensen die na het lezen van Wesley's preken graag kennis met hem wilde maken. Het verslag in zijn journaal van deze reis toont zijn activiteiten op zo'n hoge leeftijd, en geeft een interessant beeld van zijn gesprekken met een vroom overblijfsel in diverse delen van dat moreel zo achteruit gegane land.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 12)

In 1784 werd uiteindelijk voorzien in een regeling voor de stabiliteit en het bestuur van de Methodisten na de dood van Wesley, wat al zolang een ernstige zorg voor hem was geweest, en wat hem nu grote voldoening schonk wanneer hij er nog eens aandacht aan gaf. Vanaf dat moment hij het gevoel niets meer te doen te hebben dan de rest van zijn leven zich met hetzelfde geestelijke werk bezig te houden waarmee hij zich al zo lang had bezig gehouden, en dat hij alles gedaan had wat redelijkerwijs verwacht kon worden in verband met het voortzetten en uitbreiden van een werk dat op zo'n vreemde wijze gegroeid was onder zijn leiding.

De regeling werd vastgelegd in een juridisch document, ingeschreven bij het Hooggerechtshof, en genaamd "Een Akte van Bekendmaking", waarin honderd predikers, bij name genoemd, verklaard waren de "Conferentie van de mensen genaamd Methodisten" te zijn. Door middel van deze Akte werd een wettelijke omschrijving gegeven van de term "Conferentie", en werd het beheer van de kapellen door beheerders geregeld, zodat de benoeming van predikers tot hun ambt geregeld zou worden door de Conferentie, zoals dat tevoren gedaan werd door Wesley zelf. Aangezien niet alle predikers genoemd werden in de Akte, en er een aantal werden buitengesloten die zichzelf evenzeer gerechtigd achtten om deel uit te maken van de honderd predikers die de wettelijke Conferentie zouden vormen, ontstond er wat ontevredenheid. Maar aangezien alle predikers verkiesbaar waren in dat lichaam zodra er vacatures ontstonden, verdween deze ontevredenheid als snel. Alle full-time predikers hadden eveneens stemrecht in de Conferentie, waarop zij die geen deel uit maakten van de honderd, maar wel reeds een aantal jaren predikers waren, het recht kregen door hun stemming de voorzitter van de Conferentie voor te dragen om door de wettelijke Conferentie gekozen te worden. En zo werd alle grond voor wantrouwen en jaloezie onder de predikers weggenomen, en werd wat betreft de honderd predikers zelf het zo geregeld dat de voorzitter jaarlijks werd gekozen, en aangezien allen verkiesbaar waren, werd een efficiënt bestuur wijselijk gecombineerd met gelijkwaardigheid. Als gevolg hiervan zijn de predikers over het algemeen nauw verbonden gebleven door onderlinge genegenheid en vertrouwen, en zijn er slechts weinig ernstige discussies losgebarsten, of zijn daar meer dan een paar mensen in betrokken geweest. De kerkgeschiedenis kent waarschijnlijk geen enkele soortgelijke situatie waarin een even groot aantal geestelijken zo nauw met elkaar in contact gebracht werd en zo regelmatig bijeengeroepen werd ter bespreking van diverse onderwerpen, onder wie zo'n algehele unanimité heerste, zowel met betrekking tot de leer als tot de orde, samen met zoveel werkelijke goodwill en vriendschap ten opzichte van elkaar gedurende zoveel jaren. Dit is zoveel te meer opmerkelijk, omdat door hun regelmatige veranderingen van standplaatsen maar al te vaak tegengestelde belangen en gevoelens in conflict kwamen. De uiteindelijke beslissingen van de Conferentie aangaande hun standplaatsen, meestal het meest verwarrende onderdeel van haar jaarlijkse werk, werden echter blijmoedig of geduldig aanvaard, vanuit de wetenschap dat elkeen deelt in de geest waar vanuit het lichaam handelde, en de open en broederlijke wijze waarop de werkzaamheden ter hand werden genomen. De agenda van de Conferentie is dezelfde als in de dagen van Wesley. Er worden kandidaten tot de bediening toegelaten, op aanbeveling van de superintendents en de districtsbijeenkomsten; zij die hun proeftijd van vier jaar hebben voltooid worden beoordeeld, en degenen die een positieve beoordeling krijgen worden lid, dat wil zeggen, worden geordineerd. Evenzo worden het karakter en de talenten van hen die reeds lid zijn zonder uitzondering jaarlijks onderzocht, worden de standplaatsen voor het komende jaar bepaald, worden er extra predikers naar nieuwe plaatsen gestuurd, worden er rapporten gehoord van de commissies die benoemd waren om de diverse fondsen te beheren en te verdelen, wordt de algehele toestand van de sociëteiten beschouwd, en wordt er jaarlijks een herderlijk schrijven uitgegeven. Tijdens de bijeenkomsten van de Conferentie worden er, naast de diensten op zondag, dagelijks 's ochtends en 's avonds diensten gehouden, behalve op zaterdag, die meestal door grote aantallen mensen worden bezocht. De werkzaamheden van een Conferentie beslaan, afgezien van het werk dat in de commissies gedaan wordt die tevoren bijeenkomen, gemiddeld ongeveer twee weken per jaar. Ware het niet dat er districtsbijeenkomsten gehouden werden, bestaande uit de predikers en beheerders van een aantal circuits, in diverse delen van het koninkrijk (een regeling die aangenomen werd na de dood van Wesley), dan zou de Conferentie veel langer moeten duren, maar gelukkig wordt in deze bijeenkomsten veel voorbereidend werk gedaan.

De situatie waarin de Amerikaanse Methodisten terecht kwamen na de onafhankelijkheid van de Verenigde Staten, vormde een ernstige zorg voor Wesley, en legde een probleem aan hem voor waarin hij voor een oplossing moest zorgen. Dit kon echter niet gedaan worden dan door een regeling die hem bloot zou stellen aan de kritiek van strenge Engelse Episcopalenen. Maar bij hem was het principe om alles wat niet essentieel was ondergeschikt te maken aan de noodzaak goed te doen of kwaad te voorkomen, en als die noodzaak duidelijk geworden was, was hij niet de man die dan twijfelde. De zending van de heren Boardman en Pilmoor naar Amerika is reeds genoemd. Twee jaar later, in 1771, zond Wesley de heren Asbury en Wright, en in 1773 de heren Rankin en Shadford. In 1777 waren er zo'n veertig predikers in de verschillende Amerikaanse circuits, en ook de sociëteiten waren enorm gegroeid. Deze waren wijd verspreid over verschillende steden en nederzettingen, zodat de predikers voortdurend op reis waren om hen te

voorzien van het woord van God. De twee laatstgenoemde predikers keerden terug, na zich vijf jaar aan het werk te hebben gegeven. Onderwijl verkreeg Francis Asbury, die als een ware rondreizende prediker in Amerika het onvermoeibare voorbeeld van Wesley volgde langzamerhand grote invloed, die, ondersteund door zijn heldere verstand, gematigd karakter en volkomen toewijding aan God, tegen het eind van zijn leven eerder toenam dan verminderde. De Amerikaanse predikers hadden in eerste instantie net zoals hun Engelse collega's geen toestemming van Wesley om de sacramenten te bedienen, maar door de oorlog en de verkregen onafhankelijkheid had het grootste gedeelte van de Anglicaanse geestelijken het land verlaten, waardoor noch de kinderen van de leden van de Methodistische sociëteiten gedoopt konden worden, noch het heilig avondmaal onder hen gevierd kon worden, zonder de oorspronkelijke opzet te wijzigen. Asbury's voorliefde voor de oude gang van zaken verhinderde hem gehoor te geven aan de verzoeken van de Amerikaanse sociëteiten om een reguliere kerk te gaan vormen met al de daarbij behorende geestelijke voorrechten, en er was als reeds scheiding onder hen ontstaan. Deze breuk wist Asbury evenwel te helen, en na de vredesovereenkomst legde hij de hele kwestie voor aan Wesley. Het resultaat blijkt uit het volgende gedeelte van zijn brief aan Dr. Coke, Mr. Asbury en de broeders in Amerika vanuit Bristol, gedateerd 10 september 1784:

Door een zeer ongewone samenloop van omstandigheden zijn vele provincies in Noord-Amerika volkomen losgemaakt van hun vaderland, en hebben zich tot onafhankelijke staten gevormd. De Engelse regering draagt evenmin gezag over hen, burgerlijk of geestelijk, als over de Staten van Holland. Er wordt een burgerlijk gezag over hen uitgevoerd, gedeeltelijk door het Congres, gedeeltelijk door de provinciale vergaderingen. Maar niemand voert enig geestelijk gezag uit of claimt dat. In deze buitengewone situatie vragen enige duizenden inwoners van deze staten mijn advies; en op hun verzoek heb ik een opzet gemaakt.

Het verslag van Lord King over de oude kerk heeft mij reeds jaren geleden ervan overtuigd dat bisschoppen en presbyters het zelfde ambt bekleden, en dus hetzelfde recht hebben om te ordineren. Gedurende vele jaren wordt er op mij aangedrongen dit recht uit te voeren door een deel van onze reizende predikers te ordineren, maar dat heb ik altijd geweigerd, niet alleen omwille van de vrede, maar ook omdat ik vastbesloten was de gevestigde orde van onze nationale kerk waartoe ik behoorde zo min mogelijk te schenden.

Maar de kwestie is in Noord-Amerika heel anders. Hier zijn bisschoppen die een wettelijke jurisdictie hebben. In Amerika zijn die er niet, en evenmin zijn daar parochiegeestelijken. Zodoende is daar in honderden mijlen niemand om te dopen of om het heilig avondmaal te bedienen. Dit is het eind van mijn bezwaren, en ik acht mijzelf daarom volledig gerechtigd om zonder enige regel te schenden of iemands recht aan te tasten werkers in de wijngaard te benoemen en uit te zenden.

Dienovereenkomstig heb ik Dr. Coke en Mr. Francis Asbury benoemd tot superintendenten over onze broeders in Noord-Amerika, en eveneens Richard Whatcoat en Thomas Vasey als oudsten onder hen, om de doop en het Heilig Avondmaal te bedienen. En ik heb een liturgie opgesteld, die slechts weinig verschilt van die van de Kerk van Engeland (die ik de best samengestelde nationale kerk ter wereld vind) en die ik aanbeveel aan al de reizende predikers om op de dag des Heren te gebruiken, in alle gemeenten, de litanie alleen op woensdag en vrijdag, en vrije gebeden op alle andere dagen. Ook adviseer ik de oudsten het Heilig Avondmaal elke dag des Heren te vieren.

En zo werden er twee benoemd als superintendenten of bisschoppen, en twee als oudsten, met het recht de sacramenten te bedienen; en de Amerikaanse Methodisten werden tot een kerkgenootschap gevormd omdat ze niet langer een sociëteit konden zijn, verbonden aan een koloniale macht die niet langer bestond.

Enige tijd later stelde Wesley een aantal Engelse predikers door handoplegging aan om de sacramenten te bedienen bij de Schotse sociëteiten. Ook tot daar reikte de Engelse macht niet, en was er een soortgelijke behoefte, hoewel niet zo sterk als die in Amerika. Hij bleef evenwel gekant tegen het verlenen van deze vrijheid aan de predikers in Engeland, en zij die de sacramenten mochten bedienen in Schotland mochten dat niet meer zodra zij in Engeland terug kwamen. De reden waarom hij dat voor Engeland weigerde, is vermeld in de bovenstaande brief. Hij was tevreden met zijn bevoegdheid om als presbyter mensen te ordineren, maar wat betreft Engeland, "dat heb ik altijd geweigerd, niet alleen omwille van de vrede, maar ook omdat ik vastbesloten was de gevestigde orde van onze nationale kerk waartoe ik behoorde zo min mogelijk te schenden". Dit was een voorzichtig principe waar hij zeer oprecht aan vasthield, en het verklaart zijn gedrag in situaties waarvoor hij bekritiseerd werd door tegenstanders. Als het niet vermeden kon worden zonder een werkelijk goed doel op te offeren, alleen dan schond hij de "gevestigde orde". Was het niet noodzakelijk, dan riep zijn eigen voorliefde en die van vele leden van zijn sociëteiten hem op zich te onthouden van noviteiten.

In 1786, tijdens de Conferentie in Bristol, werd opnieuw het oude onderwerp van het zich afscheiden van de kerk besproken, en "zonder enige tegenstem" werd besloten daar binnen te blijven, "een besluit", zo merkte hij op, "dat ongetwijfeld staande zal blijven, in elk geval totdat ik opgenomen ben in een betere wereld". Na afloop van de Conferentie bracht hij een tweede bezoek aan Holland, in gezelschap van de heren Brackenbury en Broadbent, preekte op verschillende plaatsen, gaf uitleg aan diverse besloten gezelschappen en sprak met vele geleerde en vrome personen.

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 13)

Na zijn terugkeer in Engeland verteld zijn journaal het gebruikelijke verslag van voortdurend reizen en preken, doorspekt met nuttige opmerkingen en gebeurtenissen. De werkzaamheden en reizen van vrijwel elke dag staan genoteerd, bewijs van een ongebruikelijke natuurlijke kracht, die ongetwijfeld door een speciale zegen van God gedragen werd, en van een volledig gebruik van zijn tijd voor de dienst aan de mensheid zoals er waarschijnlijk geen soortgelijk voorbeeld van opgetekend is, en wat nog wonderlijker wordt als we bedenken dat dit al meer dan een halve eeuw duurde, op dezelfde schaal, en vrijwel zonder onderbreking. De kracht van zijn verstand op deze leeftijd is eveneens opmerkelijk: hetzelfde vermogen om even scherp te observeren als vroeger; dezelfde voorliefde voor kritisch lezen kritiek; hetzelfde vermogen in literaire compositie. Ook de levendige opgewektheid van zijn geest is treffend. Niets van de oude mens verschijnt, geen voorgevoelens van het kwade, geen klagende vergelijkingen van het heden met het verleden. Er is dat zelfde plezier in het schone in de natuur, hetzelfde genieten van een gesprek, mits het zowel nuttig als kort was, dezelfde vreugde in de hoopvolle verschijningen van het goede, en dezelfde tact om kleine ongemakken en teleurstellingen in een ander licht te plaatsen door de kracht van een onverstoorde gelijkmoedigheid. Maar boven alles zien we een man met *één doel*, enkel levend om God en zijn medemensen te dienen, "gelegen of ongelegen", ernstig gericht, niet op het vervullen van zijn plicht, maar op het redden van zielen, en op het preken, praten en schrijven met enkel dit doel.

Deze periode in zijn leven moet voor hem een tijd van vele overdenkingen zijn geweest. In zijn journaal van 24 maart 1785 merkt hij op:

Ik bedacht me nu op welke vreemde wijze dit mosterzadje, vijftig jaar geleden geplant, was opgegroeid. Het heeft zich verspreid over heel Groot-Brittannië, Ierland, de eilanden Wight en Man; daarna over America, het gehele continent, tot in Canada, de Leeward Eilanden en Newfoundland. En de sociëteiten wandelen overal volgens dezelfde regel, wetende dat godsdienst ligt in een heilig karakter en het ernaar streven God eer te bewijzen, niet alleen qua vorm, maar ook in geest en in waarheid.

Hij moet inderdaad wel volkomen ongevoelig zijn geweest om niet een bepaalde bevrediging te voelen dat hij, die zoveel laster te verdragen had gehad, op plaatsen waar hij tevoren door het gepeupel opgewacht werd men hem nu overal in het land met vriendelijke en enthousiaste attenties van de meest gerespecteerde mensen van alle religieuze overtuigingen opwachtte. Maar, meer dan dat, kon hij de droogte en woestij van de ene tijd vergelijken met de levende frisheid en vruchtbaarheid van de huidige tijd. Reeds lang vergeten waarheden waren algemeen bekend geworden; een veronachtzaamde bevolking was binnen het bereik van het christelijk onderwijs en de voortdurende prediking van het levende woord door getrouwe getuigen gekomen; religieuze sociëteiten waren gesticht in heel het land, over het algemeen toonbeelden van vroomheid en ijver; door de zegen van God op het werk van Mr. Whitefield en zijn eerste medewerkers waren de oude onafhankelijke kerken tot nieuw leven geroepen, en hadden nieuwe kerken zich vermenigvuldigd; de gevestigde kerk was opgewekt uit haar lethargie; het aantal getrouwe geestelijken in haar parochies was sterk toegenomen; de invloed van de godsdienst verspreidde zich over de koloniën en de Verenigde Staten van Amerika; en bovenal was een grote massa mensen, de vruchten van zijn eigen geestelijke ijver en getrouwheid, sedert het begin van zijn werkzaamheden vertrokken naar een betere wereld. Deze gedachten moeten hem vaak vervuld hebben en zijn hart dankbaar gestemd hebben, hoewel hij er nimmer op trotse wijze naar verwijst. Voor wat betreft het verleden, hij wist wie de eer toekwam, en wat betreft de toekomst, die liet hij aan God, ervan overtuigd dat hij in de hemel een groter aantal verheerlijkte heiligen zou ontmoeten voor wiens verlossing hij onder God het werk had mogen doen dan enig andere geestelijke van de laatste eeuwen. Deze "vreugdevolle hoop" kan de verklaring zijn van een incident dat plaats vond in Oxford tegen het eind van zijn leven. Ds. Henry Moore, die toen bij hem was, merkte op dat op een zondagmorgen toen Wesley de preekstoel beklom hij, in plaats van direct het te zingen lied op te geven, tot grote verbazing van de gemeente, gedurende minstens tien minuten stilstond, met zijn ogen gesloten, in gedachten verzonken, en daarna met een gevoel dat aan elke aanwezige gelijk aangaf wat hem zo bezig had gehouden een het lied op gaf dat begint met de regels:

Komt laten wij ons voegen
bij onze vrienden daarboven,
die de prijs hebben verkregen.

Het was ook zijn gewoonte om op Allerheiligen, wat een favoriete feestdag voor hem was, te preken over de gemeenschap met de heiligen in de hemel; een gewoonte die waarschijnlijk uit diezelfde vreugdevolle associatie van gedenken en hoop voortkwam.

Op zijn vierentachtigste verjaardag noteerde hij de volgende overdenkingen:

Op deze dag begin ik mijn vijftigste levensjaar. En hoeveel redenen heb ik niet om God te prijzen! Voor duizenden geestelijke zegeningen, maar evenzo voor lichamelijke zegeningen. Hoe weinig heb ik reeds geleden onder de "last der jaren"! Het is waar, ik ben niet meer zo vlug als vroeger: ik ren en loop niet mee zo snel als ik deed. Mijn gezichtsvermogen is enigszins verminderd. Mijn linkeroog is dof geworden, en ik kan er nog maar nauwelijks mee lezen. Ik heb dagelijks wat pijn in mijn rechter oog, en ook achter mijn rechter slaap (gevolg van een klap die ik enige tijd geleden gekregen heb) en in mijn rechter schouder en arm, wat ik gedeeltelijk wijt aan een verstuiking, en gedeeltelijk aan reumatiek. Evenzo merk ik een achteruitgang van mijn geheugen voor wat betreft recente gebeurtenissen en namen; maar totaal niet met betrekking tot wat ik twintig, veertig of zestig jaar geleden gelezen of gehoord heb. Evenmin bemerk ik een achteruitgang van mijn gehoor, reuk, smaak of trek (hoewel ik slechts behoefte heb aan een derde van het voedsel dat ik vroeger at), of voel ik zoiets als vermoeidheid bij het preken of reizen. En ik ben me niet bewust van een achteruitgang in het schrijven van preken, wat ik even gemakkelijk en naar ik meen even accuraat doe als ooit.

Wat is er de oorzaak van dat ik ben zoals ik ben? Allereerst ongetwijfeld de kracht van God, die mij geschikt maakt voor het werk waartoe ik geroepen ben, zolang als het Hem behaagt dat ik daarin voortga, en verder, daaraan ondergeschikt, de gebeden van Zijn kinderen. Kunnen we het vervolgens niet toeschrijven aan: (1) Mijn voortdurende lichaamsbeweging en verandering van lucht? (2) Dat ik nooit een nacht slecht geslapen heb, in ziekte of gezondheid, te land of ter zee, sinds mijn geboorte? (3) Dat ik op commando kan slapen, zodat wanneer ik mij welhaast uitgeput voel ik direct in kan slapen, bij dag of nacht? (4) Dat ik voortdurend, al meer dan zestig jaar, 's ochtends om vier uur opsta? (5) Dat ik al meer dan vijftig jaar altijd om vijf uur 's ochtends preek? (6) Dat ik zo weinig pijn in mijn leven gekend heb, en zo weinig verdriet of zorgen? Zelfs nu, hoewel ik dagelijks pijn heb in mijn oog, achter mijn slaap of in mijn arm, toch is ze nooit sterk, en duurt het zelden langer dan enige minuten aaneen.

Of dit nu al dan niet een teken is dat ik spoedig deze tent zal moeten verlaten, weet ik niet, maar hoe het ook ze, ik kan slechts zeggen:

My remnant of days
I spend to His praise,
Who died the whole world to redeem:
Be they many or few,
My days are his due,
And they all are devoted to Him.

De rest van mijn leven
zal ik tot Zijn eer geven,
die stierf om de ganse wereld te verlossen.
Zij het er weinige of vele,
ik ben ze hem verschuldigd,
en alle zijn ze Hem toegewijd.

En, refererende aan sommige mensen die van zichzelf dachten dat ze profetische gaven hadden, voegt hij eraan toe:

Als dit het laatste jaar van mijn leven moet zijn, zoals sommige profeten beweren, hoop ik dat het het beste zal zijn. Ik maak me er geen zorgen over, maar aanvaard het bericht van de engel in Milton:

"Hoe goed is uw deel
reeds lang tot de hemel toegelaten".

(wordt vervolgd)

HET LEVEN VAN JOHN WESLEY (aflevering 14)

De twee broers, wier wederzijdse genegenheid niet geleden had onder wat meningsverschillen, zouden nu door de dood gescheiden worden. Dr. Whitehead, die Charles gedurende zijn laatste ziekbed regelmatig bezocht, merkt op:

Hij bezat die geestesgesteldheid die hij altijd graag in anderen gezien had: ongekunstelde nederigheid, en een heilige overgave aan Gods wil. Hij had geen uitbarstingen van vreugde, maar wel een vaste hoop en een ongeschokt vertrouwen in Christus, die hem een volkomen rust gaven. Enkele dagen voor zijn dood componeerde hij de volgende regels. Nadat hij enige tijd stil was geweest, riep hij mw. Wesley en vroeg haar te noteren terwijl hij dicteerde:

In age and feebleness extreme,
Who shall a sinful worm redeem?
Jesus, my only hope thou art,
Strength of my failing flesh and heart:
O could I catch a smile from thee,
And drop into eternity!

In ouderdom en grote zwakte,
wie zal een zondige worm verlossen?
Jezus, gij zijt mijn enige hoop,
kracht van mijn verzwakkend hart en vlees,
O kon ik slechts een glimlach van U opvangen,
en me in de eeuwigheid laten vallen!

Hij stierf op 29 maart 1788, negenenzeventig jaar en drie maanden oud, en werd op 5 april naar zijn wens begraven op het kerkhof in Marybone. Het baarkleed werd gedragen door acht Anglicaanse geestelijken. Op zijn grafsteen staan de volgende regels, door hemzelf geschreven naar aanleiding van de dood van één van zijn vrienden. Zij zijn echter nauwelijks voor iemand toepasselijker dan voor Charles Wesley zelf:

With poverty of spirit bless'd,
Rest, happy saint, in Jesus rest;
A sinner saved, through grace forgiven,
Redeem'd from earth to reign in heaven!
Thy labours of unwearied love,
By thee forgot, are crown'd above;
Crown'd, through the mercy of thy Lord,
With a free, full, immense reward!

Met armoede van geest gezegend,
rust, gelukkige heilige, in Jezus' rust;
een geredde zondaar, door genade vergeven,
verlost van de aarde om in de hemel te regeren!
Uw arbeid van onvermoeibare liefde,
door u vergeten, wordt boven gekroond;
gekroond, door de genade van uw Heer, met een
onverdiende, volledige, grootse beloning!

De Methodisten zijn Charles Wesley zeer veel dank verschuldigd voor zijn onvermoeibare arbeid en buitengewone dienstbaarheid ten tijde van de grondlegging der sociëteiten, toen elke stap moeite en gevaar opleverde. En hoewel hij gestorven is, spreekt hij nog door zijn talloze en excellente liederen, geschreven om door de sociëteiten gebruikt te worden, die nog steeds een hulp zijn om aan duizenden dagelijks onderwijs en troost te bieden.

John was in Ierland tijdens zijn normale pastorale bezoek toen hij zesentachtig werd. Nadat hij de Ierse Conferentie in Dublin en in augustus de Engelse Conferentie in Leeds gehouden had, keerde hij terug naar Londen. Daar vandaan vertrok hij weer naar Bristol, en voltooide zijn gebruikelijke rondreis door het westen van Engeland en Cornwall. Daarop keerde hij terug naar Londen via Bristol en Bath. In het begin van het jaar daarop was hij opnieuw in Bristol, vanwaar hij naar Birmingham trok, terwijl hij preekte op diverse plaatsen onderweg. Vanuit Birmingham trok hij door Staffordshire naar Madeley. Daarop bezocht hij voor de laatste maal de sociëteiten in Cheshire, Lancashire en in het noorden van Engeland. Op zijn terugreis naar het zuiden ging hij via de East Riding of Yorkshire, tot aan Hull, en preekte in elke plaats als vanaf de rand der eeuwigheid. Hij bezocht ook Epworth, en diverse delen van Lincolnshire, en bij het bereiken van zijn achtentachtigste levensjaar schreef hij het volgende:

Deze dag ga ik mijn achtentachtigste levensjaar binnen. Gedurende meer dan zesentachtig jaar had ik geen last van ouderdomskwalen; mijn ogen

werden niet minder, evenmin verzwakte mijn natuurlijke kracht, maar augustus jongstleden merkte ik een plotselinge verandering: mijn ogen werden zo zwak dat zelfs een bril niet meer hielp, en ook mijn kracht verliet mij, en zal waarschijnlijk in deze wereld niet meer terugkomen. Maar ik voel geen pijn, nergens, alleen, het schijnt dat de natuur uitgeput is en, menselijkerwijs gesproken, minder en minder zal worden, totdat "de vermoede levensbron uiteindelijk stil zal vallen".

"Dit was", zegt dr. Whitehead, "uiteindelijk letterlijk het geval. De dood van Mr. Wesley was evenals die van zijn broer één van die zeldzame gevallen waarin de natuur, wegwijnend onder de last der jaren, zachtjes aan wegzinkt. Een aantal jaren voor zijn dood was dit verval waarschijnlijk beter zichtbaar voor anderen dan voor hemzelf, vooral door zijn steeds frequentere neiging overdag te gaan slapen, een afnemend geheugen, een vermogen dat hij eens tot een hoge graad van volmaaktheid bezat, en door een algehele afname van de energie en beweeglijkheid waarin hij zich zo lang verheugd had. Zijn werkzaamheden leden daar echter nauwelijks onder, en toen de oproep kwam, vond die hem, zoals hij altijd gewild had, in het harnas, nog steeds bezig met het werk van zijn Meester!"

Dat interessante verslag van ongeëvenaarde werkzaamheden "in het evangelie", het Journaal van Mr. Wesley, sluit op zondag 24 oktober 1790, waar hij vertelt die dag tweemaal in de kerk van Spitalfields gepreekt te hebben. Hij bleef evenwel diverse plaatsen bezoeken tot februari toe, voortdurend biddend: "Heer, laat mij niet nutteloos worden".

Op donderdag 17 februari 1791 preekte hij te Lambeth, maar bleek zich daarna ziek te voelen, en hij zei dat hij kou gevat had. Die zondag daarop was hij zo ziek dat hij zijn gebruikelijke werk niet kon doen; maar 's maandags voelde hij zoveel beter dat hij naar Twickenham trok om te dineren met Lady Fitzgerald. Die dinsdag preekte hij in City-road, en de volgende dag ging hij naar Leatherhead, en bracht daar wat zijn laatste preek zou blijken te zijn, naar "zoekt de Here terwijl Hij te vinden is, roept Hem aan terwijl Hij nabij is". Die vrijdag werd hij zo ziek dat men dr. Whitehead ging halen, maar diens bekwaamheid mocht niet meer baten. Wesley werd steeds slechter, en merkte dat zijn einde nabij kwam. In deze ernstige crisis ervaaarde deze dienstknecht van God de ondersteuning van het geloof, in de verspreiding en opleving waarvan hij zo'n buitengewoon instrument was geweest, zowel in dit land als in Amerika. Hoeveel werk hij ook voor de zaak van Christus gedaan had, dat was evenmin het fundament voor zijn hoop bij het sterven als het geweest was in zijn leven. Acht jaar tevoren was hij in Bristol op de rand van de dood geweest, en terwijl hij toen zijn kritieke situatie overdacht, zei hij tegen dhr. Bradford:

Ik heb nagedacht over mijn leven: ik heb tussen de vijftig en zestig jaar op en neer gereisd, in een poging op mijn beperkte wijze mijn medeschepselen een weinig goed te doen, en nu zijn er waarschijnlijk nog maar een paar stappen tussen mij en de dood, en wat heb ik gedaan waarop ik voor mijn redding kan vertrouwen? Ik zie niets dat ik gedaan heb of geleden dat het waard is om maar naar te kijken. Ik heb geen andere grond dan dit:

"De voornaamste aller zondaren ben ik,
maar Jezus stierf voor mij".

Zo sprak hij tot het laatst. Op zondag de 27e refereerde hij aan zijn overtuiging en gevoelens tijdens die ziekte. Hij was al enige tijd stil geweest, zoals bleek, om de basis voor zijn vertrouwen te onderzoeken, toen hij zei: "Er is geen behoefte aan meer dan mijn woorden in Bristol:

"De voornaamste aller zondaren ben ik,
maar Jezus stierf voor mij".

En toen iemand hem vroeg: "Zijn dat ook nu de woorden van uw hart, en bent u nog dezelfde mening toegedaan?" antwoorde hij: "Ja". En later daaraan toevoegend, verwijzend naar Christus: "Hij is alles! Hij is alles!" De dag daarop kwam hij op hetzelfde onderwerp terug, en zei: "Hoe noodzakelijk is het voor iedereen om op het goede fundament te bouwen!", en hij citeerde opnieuw zijn favoriete vers, dat uitdrukking gaf aan de volkomen afhankelijkheid van zijn ziel aan de offerdood van Christus. En hij toonde op treffende wijze hoezeer deze belijdenis werkelijkheid was. De meest verblijdende manifestaties van Gods aanwezigheid werden hem vergund. Op een ander moment vroeg hij om een pen en inkt, maar toen die gebracht werden bleek hij niet in staat te schrijven en iemand zei hem: "Laat mij voor u schrijven, zeg het me maar". Hij antwoordde: "Niets, dan dat God met ons is" en niet lang daarna begon hij te zingen op een wijze die, gezien zijn zwakheid, alle aanwezigen verbijsterde:

I'll praise my Maker while I've breath;
And when my voice is lost in death,
Praise shall employ my nobler powers;
My days of praise shall ne'er be past,
While life and thought and being last,
Or immortality endures.

'k zal loven mijn Maker zolang ik adem heb;
en als mijn stem zich verliest in de dood,
zal de lofprijs van mijn nobeler vermogens komen;
mijn dagen van lofprijs zullen nooit voorbij gaan,
zolang leven en denken en zijn zal duren,
of de onsterfelijkheid blijft bestaan.

Kort nadat hij dit couplet had gezongen, verslechterde zijn toestand aanmerkelijk, en hij slaagde er niet in een gedeelte van een ander lied te zingen. Nadat hij een tijdje uitgerust had, vroeg hij hen die in de kamer waren "te bidden en te lofprijzen". Zij knielden neer, en de kamer scheen gevuld te worden met Gods aanwezigheid. Nadat hij aanwijzingen had gegeven aangaande zijn begrafenis, vroeg hij opnieuw of ze wilden bidden en lofprijzen. Een aantal vrienden die zich in het huis bevonden werden opgeroepen, en opnieuw knielden zij neer, en hij bad mee met een grote vurigheid van geest; maar op bepaalde momenten tijdens het gebed scheen zijn hele ziel uitgestort te worden op een wijze die toonde hoezeer hij verlangde naar de volledige vervulling van hun verenigde verlangens. En toen een van de predikers bad, dat als God op het punt stond hun vader op te nemen tot zijn eeuwige rust, Hij dan voort zou mogen gaan om Zijn zegen te geven en te vermeerderen aan de leer en leefregels waarvan Hij zijn dienaar gedurende zo lange tijd een middel tot de verspreiding daarvan had gemaakt, antwoordde Wesley met een krachtig "Amen" dat aangaf hoezeer hij naar de verhooring van dat gebed verlangde. In de loop van diezelfde dag probeerde hij te spreken met iemand die de kamer binnenkwam, maar hij bemerkte dat hij zichzelf niet verstaanbaar kon maken, pauzeerde even, en riep toen uit met alle kracht die hij nog had: "Het beste van alles is, God is met ons", en kort daarna, terwijl hij zijn arm ophief als teken van overwinning, en zijn zwakke stem verhief met een onbeschrijflijke heilige triomf, herhaalde hij opnieuw die hartverwarmende woorden: "Het beste van alles is, God is met ons". Gedurende de nacht daarop probeerde hij verscheidene malen de psalm te herhalen waar hij tevoren een gedeelte van gezongen had, maar hij was zo zwak dat hij nog slechts kon fluisteren: "'k zal loven - 'k zal loven". Op woensdagmorgen 2 maart werd het duidelijk dat het einde nabij kwam, en nadat dhr. Bradford met hem gebeden had, hoorde men hem nog zeggen "Vaarwel". Dit was het laatste woord dat hij uitsprak, en terwijl aan aantal vrienden rond zijn bed knielde, ging hij zonder strijd of zuchten de vreugdevolle aanwezigheid van zijn Heer binnen. Op het verzoek van velen van zijn vrienden werd zijn lichaam in de New Chapel geplaatst, en bleef het daar tot aan de dag voor zijn begrafenis. Omdat er zo'n grote menigte kwam om hem de laatste eer te bewijzen, besloot men hem in kleine kring te begraven, om daarmee tumult te voorkomen. Hij werd dienovereenkomstig begraven tussen vijf en zes uur 's morgens, op 9 maart, en zijn vrienden waren slechts de avond tevoren in kennis gesteld. Ds. Richardson las de begrafenisliturgie, en toen hij bij het gedeelte kwam "Aangezien het de almachtige God behaagt heeft de ziel van onze broeder tot Zich te nemen" verving hij op gevoelige wijze het woord "broeder" door "vader", wat zo'n effect had dat vrijwel alle aanwezigen hun tranen niet meer konden weerstaan. De dienst werd gehouden in de voormiddag, in aanwezigheid van een grote en aandachtige gemeente, waaronder vele Anglicaanse en afgescheiden geestelijken.

Het volgende is een inscriptie op een marmeren gedenkplaat die geplaatst is in de kapel van City-road:

Ter nagedachtenis aan

de Rev. JOHN WESLEY, M.A.
een lid van het Lincoln College, Oxford;
een man, in geleerdheid en oprechte vroomheid
nauwelijks aan iemand ondergeschikt;
in ijver, geestelijk werk en buitengewone bruikbaar-
heid waarschijnlijk superieur aan alle mensen,
sinds de dagen van de apostel Paulus.

Ongeacht vermoeidheid, persoonlijk gevaar en schande,
trok hij door stad en land,
om zondaren tot bekering op te roepen,
en het evangelie der vrede te verkondigen.
Hij was de grondlegger van de Methodistische
Sociëteiten,
en de voornaamste bevorderaar en leider van
het systeem van rondreizende predikers,
wat hij verspreidde over Groot Britannië en Ierland,
West Indië en Amerika,
met ongeëvenaard succes.
Hij werd geboren op 17 juni 1703,
en stierf op 2 maart 1791,
in de vaste en zekere hoop op het eeuwige leven,
door de verzoening en het middelaarschap van een

gekruisigde Heiland.

Hij was vijfenzestig jaar geestelijke,
en tweeënvijftig jaar een rondreizende prediker:
hij zag in zijn leven, in deze koninkrijken alleen,
ongeveer driehonderd rondreizende predikers,
en ongeveer duizend plaatselijke predikers,
opgestaan uit het midden van zijn eigen volk:
en 80.000 mensen in de sociëteiten onder zijn zorg.

Zijn naam zal altijd dankbaar herinnerd worden,
door allen die zich verheugen in de verspreiding
van het evangelie van Christus.

Soli Deo Gloria.

(slot)